№ 55 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՄԱՐՏԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՄԱՐՏԻ № 55

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ. 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տէլէֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԴՈՐ ԱՐԾԵՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՐՏԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՎ
ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 9 ՐՈՒԲ.
Մարտի 1-ից մինչև սպրիլի 1-ը—85 կ.:
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամակագրում:
ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:
1914 թուի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 թ. լրիւ վճարած կունենան բաժանորդավճար 10 ռուբլին, ԶՐԻԱՒԱՐ կը ստանան հետևեալ 2 գրքերը՝ մէկն ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» Վրթանես:
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Թեոդիկի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԹՍԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՅՈՒՐԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԵՎՄՈԹՈՐԱԿՈՎ: Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարները լուսաւորված ԲԵՆՏԷՆՆԵՆ ՁԱՆՈՒՑԻՆ ՁԱՌԱԳՈՒԹԹՆԵՐՈՎ: Ամեն օր. 9—1 ժամ ցերեկ. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՀՐԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ՕՌ. Ժ. 9—10 ՀՐԻ: Бебутовская 23. тел. 7—29.
(ա.օ.) առ. 977 100—96

„ԺԻՐԱՐԴՈՎԻ"
ԽԱՆՈՒԹ
ԳՎՕՐՅՈՎԱՅԱ ՓՈՂ. ՏԵԼԵՖՈՆ № 145.
Երկուշաբթի օրվանից, մարտի 10-ից, մինչեւ շաբաթ, մարտի 15-ը
Նշանակված է ֆիրմայի բոլոր ապրանքների վաճառք
ԶԳԱԼԻ ՊԱԿԱՍԵՑՎԱԾ ԳՆԵՐՈՎ
Այն է՝ քաթանեղէնի, աղլուխների, սեղանատան և թէյի սպիտակեղէնի, վերմակների, սպիտակեղէնի և զգեստեղէնի համար գունաւոր գործուածքների, բաղանիքային սրբիչների: Գուլպաներ: Տղամարդկանց և կանանց սպիտակեղէն, բաճկոններ և ասեղնագործ զգեստեղէն:
ԱՌԱՆՁՆԱՊԷՍ ԽՈՇՈՐ ԶԵՂՉՈՎ
Պօրտիէրներ, կահ-կարասեղէնի կտորեղէններ, տիւլեր, վարագոյրներ, դօրօժկաներ:
Ամեն օր ստացվում են սեզօնային նորոյթներ բոլոր ապրանքներից:
(հ.) առ. 208. 2—2

Տղամարդկանց եւ կանանց
ԴԷՄԻ-ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ
Պարիզի եւ Լօնդոնի վերջին մօդայի
Բացառապէս անգլիական կտորներից
Եղբ. ԱԼԾՎԱՆԳ
առ. 197. 1—1 Դվորցովայա փող.

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ռտիշչևսկայա 13, տէլէֆոն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ տղամարդի, նոյնպէս և վիրաբուժութիւն կարիք ունեցող մնայուն (ստաціոնարъ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վարչութիւն պայմանով:
Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 առ.:
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան
Ն. Ն. Վասիլիևզաւրով
Վ. Ա. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ա. Ռ. Փիշէր
Ս. Պ. Շահպարոնեանց
(հ.կ.) առ. 868. 100—36

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ա. ԿԷՈՆՋԵԱՆ
Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի):
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ՝
Ամեն օր { Առաւօտեան ժ. 9—2-ը
Երեկոյեան ժ. 4—7-ը
Անկիւն Արաս-Աբաղսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.
(Ե.հ.կ.) առ. 679. 74—72

Համալսարանաւարտ
ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ
մը որ Ունգարիոյ մէջ ալ գործնական տեսած է, կը փափագի հողամշակութեան և կենդանաբուծութեան վերաբերեալ որեւէ գործ ստանձնել՝ ամսականով կամ ուրիշ պայմաններով: Ցանձն կառնէ նաև ֆրանսերէնի և գիտութեանց դասեր աւանդել:
Հասցէ՝ Новороссійскъ, Эльмасянъ.
(հ. կ.) առ. 217. 3—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
(Ասսիսեանց Թեոդիկի պրօֆ. Պօզնէրի)
վերադառնալով արտասահմանից, ներկայ տարվայ մայիս ամսից կը վերանորոգէ հիւանդների ընդունելութիւնը ՊԵՏԵՐԳՕՐՍԿՈՒՄ:
(կ. հ.) առ. 104. 50—10

ԿԱՐՍՈՒՄ
Բժիշկ
Լ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց
Մանգէտ կանացի և վեներական հիւանդութիւնների, Միխայլովսկայա փող. տուն Շավսէրցեանի, նօտարի գրասենեակի մօտ, ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ է երեկ. ժամը 5—6-ը:
(կ.հ.) առ. 190. 5—4

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՄԷՋԼԻՍԸ

Պարսկաստանի մէջլիսի կամ պարլամենտի համար ընտրութիւնները թէև սաստիկ դանդաղ, բայց առաջ են գնում. Մայրաքաղաք Թէհրանը արդէն ընտրել է, և ընտրվել են պահպանողական կուսակցութեան թեկնածուները: Մի քանի նահանգներ բօյկոտ են յայտարարել մէջլիսի դէմ, ինչպէս օրինակ Ատրպատականը, որ կարևոր նշանակութիւն ունի, և այլ նահանգներ: Մաքերի վրա անագին ազդեցութիւն է ունեցել, ի հարկէ, շիա հոգևորականութիւնը, մանաւանդ Նաջաֆի, Քալբալայի մեծ մուշտայիդները, որոնք հրատարակել են պարլամենտը անընդունելի իսլամի տեսակէտից:

Զը նայելով այդ անհպատ պայմաններին, պարսից կառավարութիւնը, հաճութեամբ խնամակալ Նասր-իլ-Միւլքի, որոշել է գումարել մէջլիսը: Ինչ գոյն և ունենայ մէջլիսը, ինչ ուղղութեան և հեռևի, որքան թոյլ կերպով լինի արտայայտիչ ժողովրդի կամքը, այնու ամենայնիւ իրրև ժողովրդական ներկայացուցիչ նա աւելի լաւ կը հասկանայ ժողովրդի կարիքները, պահանջները, քան միահեծան շահի կառավարութիւնը: Այդ տեսակէտով, Պարսկաստանի բոլոր փոքր ի շատ առաջադէմ և դեմօկրատիկ տարրերը պէտք է մասնակցեն ընտրութիւններին, պէտք է աշխատեն գլուխ բերել մէջլիսը: Եւ որովհետև հայ ժողովուրդը Պարսկաստանում հանդիսանում է աւելի կուլտուրական և զարգացած, քան պարսիկ տարրը—խօսելով, ի հարկէ, համեմատաբար—ուստի հայերը Պարսկաստանում պէտք է ներգործական մասնակցութիւն ունենան ընտրութիւնների և մէջլիսի մէջ: Հայերը կարող են օգտակար գործօններ լինել պարսկական մէջլիսի մէջ, նը-պաստել երկրի բարեկարգութեան և շինարարութեան գործին: Իսկ դրա համար անհրաժեշտ է, որ նրանք ունենան մի քանի ներկայացուցիչներ մէջլիսում.

Ահա այդ հարցն է, որ հրապարակի վրա են դրել մի խումբ պարսկահայեր, և մենք կարծում ենք, որ նոյն իսկ Պարսկաստանի օգտի համար՝ պէտք է գոհացումն տալ հայերի այդ պահանջին:

Պարսկական մէջլիսը մինչև այժմ դիմադրել է հայերի պահանջին՝ ունենալ մէկից աւելի ներկայացուցիչ: Հայերի թիւը Պարսկաստանում համարվում է 100,000, եթէ ոչ աւելի: Արդ՝ եթէ 6—7 միլիոն ազգաբնակութիւն ունեցող Պարսկաստանը, որի մի նշանաւոր մասը վաչկատուն և թափառական ցեղեր կամ նօմադներ են, տալիս է մէջլիսի համար մօտ 300 պատգամաւոր, 100,000 հայերը, որոնք աւելի կուլտուրական, զարգացած ժողովուրդ են կազմում, իրաւունք ունեն պահանջել, որ 6 միլիոն տրվի իրանց մէջլիսում, ինչպէս տեսանք «Մշակի» անցեալ օրվայ համարում (№ 53) յօդուածից:

Ներկայ դէպքում մենք հայերի պահանջը հիմնաւորում ենք ոչ այնքան թուական հաշի վրա, որքան այն կարևոր հանգամանքի վրա, որ հայերը, իբրև համեմատաբար աւելի զարգացած ցեղ և կուլտուրայի ընդունակ տարր, կարող կը լինեն շինարարական և ստեղծագործական դեր խաղալ մէջլիսում:

Մենք համոզված ենք, որ թէ ռուսական, թէ անգլիական դիպլոմատիաներն ևս օգտակար կը համարեն Պարսկաստանի համար հայերի պահանջի իրագործումը:

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—o—

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Վեհափառ Կաթողիկոսը ի պատասխանի Նուպար փաշայի հեռագրին, որ արդէն տպված է «Մշակում», խփել է հետևեալ հեռագիրը Պօղոս Նուպար փաշային.

«Իմ շնորհակալութիւնս Ձերդ Վեհափայլութեան Ձեր եռանդուն գործունէութեան համար Թիւրքիայում բարենորոգումներ մտցնելու առիթով: Բաղդաւոր եմ՝ որ մեր եղբայրների գործը աջողութեամբ է առաջ ընթանում. հայցում եմ Աստուծոյ օրհնութիւնը Ձեր և Ձեր ընտանեաց համար»:

Գէորգ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Ազգիս Վեհափառ Հայրապետին Կ. Պօլսի ամենապատիւ պատրիարքը իր 27-ն յունվարի ներկայ 1914 թ. գրութեամբ հայկական հարցի վերաբերեալ հաղորդելով կարևոր տեղեկութիւններ՝ ի միջի այլոց գրում է. «Ազգային մեր դատը հասած է իր առաջին հանգրուանը. առաջին և սրբազան պարտքը կը համարենք մեզ, յանուն մեր և ժողովուրդներու, խորին երախտագիտութեան պարտքը հատուցանել Ձեր Ս. Օծութեան, որ թիւրքահայ տառապած Ձեր հօտի ազերները ի նկատի առիք և ոչինչ խնայեցիք անոնց վիճակին բարւոքման: Ձեր Վեհափառութեան ջանքերը, բարեբաղդ եմ ըսելու, ամուլ չմնացին, և այսօր պիտի աւետեմ, որ հայկական պահանջներու հիմնական մասերու շուրջ վերջնականապէս գոյացաւ համաձայնութիւն Բ. Դրան և ռուս կառավարութեան մէջ»:

(«Արարատ»)

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
11 Մարտ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.— Ուրգանից վնասվածներին օգնելու համար նուիրատուութիւններ ընդունվում են պետութեան բոլոր գանձաններում, Կայսրուհու դիւանատանը, աշխատաւոր օգնութեան հոգաբարձութեան կոմիտէի դիւանատանը: Կառավարական ու հասարակական հաստատութիւնները և պաշտօնական անձինք, որոնք կը կամենան մասնակցել հանգանակութեան գործին, թող բարեհաճեն դիմել ընկալարանների գլխաւոր ստանալու համար «въ состоящій подъ Августѣйшимъ предсѣдательствомъ Ея Императр. Величества Государыни Императрицы Александры Ѳеодоровны комитетъ помощи пострадавшимъ отъ урагана и его послѣдствій» на югѣ Россіи, С.-Петербургъ, Надеждинская, № 41.

Ամակոմեանները և նացիոնալիստները Պուրիշկեվիչի նախաձեռնութեամբ օրէնսդրական առաջարկութիւն ներկայացրին այն մասին, որպէսզի կառավարութեանը բացառիկ իրաւունք տրվի բաժանելու պարբերական հրատարակութիւնների մէջ մասնաւոր առևտրական յայտարարութիւնները:

ԱՍՏՐԱԽԱՆ.—Պարզվեց, որ ուրագանի պատճառած վնասը նահանգում 142,354 ռուբլի է, զոհվել են 15 մարդ:

ԹԷՕԴՕՍԻԱ.—Բացվեց մարդասիրական հաղորդակցութիւն Ազովի ծովի հետ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Առաւօտը երկու ժամ շարունակ պարզ լսվում էր ատրերկրեայ ձայն ընդմիջումներով:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Պարսից դեսպանատունը հերքում է մի քանի լրագրների այն տեղեկութիւնը, թէ իբր պարսից կառավարութիւնը դիմել է Պետերբուրգի դեկավարողներին՝ խնդրելով յետ չը կանչել Պարսկաստանում գտնվող զօրքերին, որովհետև այդ հանգամանքն անխուսափելիօրէն առաջ կը բերէ անկարգութիւններ երկրում:

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ.—Տիսսի օրգանը գրում է. «Գերմանիայի և Ռուսաստանի թղթի պատերազմը բացատրվում է տնտեսական շարժառիթներով: Ռուսաստանը պատերազմ չէ կամենում, բայց կամենում է ապահովել իր տնտեսական շահերը նոր առևտրական պայմանագիր կնքելու ժամանակ: Գերմանական մամուլի ագրեսսիվ տոնը դիպլոմատական չէ, որովհետև միւս պետութիւններին հասկացնել է տալիս, թէ ինչպէս մեծ են այն վնասները, որ կրում են նրանք Գերմանիայի հետ կապված պայմանագրի պատճառով: Մենք պէտք է խոստովանենք, որ Ռուսաստանի պատրաստութիւնները՝ նոր առևտրական պայմանագիր կնքելու մասին բանակցելու համար՝ մեզ մեծ հոգս են պատճառում: Մենք վախենում ենք, որ մեր շանսերը Գերմանիայի հետ պայմանագիրը կնքելիս բաւականին վատթարացել են, որովհետև բանակցութիւններին մենք պէտք է ցոյց տանք հաշտարար ոգի, թէև մենք կարիք ունենք պայմանագրի գոյութիւն ունեցող որոշումների փոփոխութեան: Մենք խոշոր վնասներ ենք կրում և ունենք դժգոհութեան նոյնքան պատճառներ, ինչպէս Ռուսաստանը, բայց չենք հարձակվել այդ իրական կերպով»:

Կ. ՊՕԼԻՍ.—Թիւրքաց ոստիկանութիւնը թոյլ չը տուեց եպիրոցի 9 յոյնի ափ իջնել յունական անցագրերով: Թիւրք իշխանութիւնները բացատրեցին, որ կասկածում են այդ անձանց վերաբերութեամբ: Յոյն հիւպատոսը բողոքեց, որ բարեյոյս մարդիկ անդամ զրկվում են Կ. Պօլսում ընակվելու իրաւունքից:

Պարլամենտի շինութեան մէջ կայացաւ թիւրք-ռուսական ընկերութեան առաջին նիստը, որին մասնակցեցին ռուս գաղութի աչքի ընկնող ներկայացուցիչները և հաւասար թւով թիւրք հասարակական գործիչներ, ի թիւս որոց նախկին մինիստր Մահմուդ-Խանդ-էֆէնդին, «Թանինի» հրատարակիչ Հիսէին Զահիդը և մի քանի պատգամաւոր: Ընկերութեան գլխաւոր նպատակն է, ինչպէս բացատրեց նախագահ Մուխտար-բէյը, ցրել ստայօր փոխադարձ կարծիքները, ուժեղացնել փոխադարձ շփումը, առանձնապէս առևտրական կապեր հաստատելով՝ աշխատել աւելի լաւ ուսումնասիրել միմեանց: Ամբողջ մամուլը ընդունում է թիւրք-ռուսական մերձեցման այդ սկզբի կարևորութիւնը:

ՊԱՐԻԶ.—Պաշտօնապէս հերքվում են այն լուրերը, թէ կարինետում գոյութիւն ունեն տարաձայնութիւններ և թէ առաջիկայում մինիստրներից մի քանիսը հրաժարվելու են: Արմատական կուսակցութեան կոմիտեսը յայտնում է, որ կայօն չէ տեղեկացրել իրան, թէ մտադիր է մեկուսանալ քաղաքական գործունէութիւնից:

ՊԷԿԻՆ.—Զին ժանդարմները մատնեցին հեղափոխականների ձեռքով հրատարակվող «Շուն-Նիէն-Շիբաօ» թերթի խմբագրատունը և պահանջեցին դադարեցնել հրատարակութիւնը «սպիտակ գայլերի» դէմ ձեռնարկած չինական գործողութիւնների մասին անտարբեր գրելուն համար: Շնորհիւ եռապատկեան մխոցի միջամտութեան, դիւանագրական մինիստրութիւնը կարգադրեց ժանդարմներին հեռանալ խմբագրութիւնից: Եռապատկեան դեսպանը բողոքեց:

Ա Ս Ա Ր Ա Ն

ՏՈԿԻՈ.—Պարլամենտը փակվում է հինգշաբթի օրը։ Նիստեր այլևս չեն լինելու։ Կաբինէտը հրաժարական տուեց։

ԲԵՐԼԻՆ.—Բերլինի մօտ Շպրէ գետի վրա ջրասոյզ եղաւ մի նաւակ, որի մէջ նստած 23 հոգուց ազատվեցին միայն 7-ը։

Ռէյխստագ։ Այն հարցին, թէ կարելի է արդեօք զինուորական հարկ առնել օտարազգիներից, կառավարութեան ներկայացուցիչն ասաց, որ այդ չէ հակասում Գերմանիայի կնքած պայմանագրին։

ՎԻԵՆՆԱ.—«Կօր. Բիւրօյին» հաղորդում են Աթէնքից, որ բանակցութիւններ են սկսվել՝ Աւստրօ-Ունգարիայի և Յունաստանի միջև առևտրական պայմանագիր կապելու մասին։

ՀՌՕՄ.—Նշանակվեցին զինուորական մինիստր՝ Գրանդի, ռազմական՝ Կասօլի։

ՎԻԼՀԵԼՄ ԿԱՅՍՐԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

11 մարտի

ՎԵՆԵՏԻԿ.—Ժամանեց Վիլհէլմ կայսրը, որին ցոյց տրվեց ցնծագին ընդունելութիւն։

Վիլհէլմ կայսրը 3000 մարկ յանձնեց քաղաքապետին մարտի 6-ի աղէտի զոհերի ընտանիքներին՝ բաժանելու համար։ Կայսրը «Հօհէնցօլլէրն» զբօսանաւի նաւաստիներին շնորհակալութիւն յայտնեց աղէտի զոհերին փրկելու գործողութիւնների աջակցելուն համար։

«Հօհէնցօլլէրնի» վրա կայացաւ բարձրագոյն նախաճաշ սահմանափակ անձանց ներկայութեամբ։

ԱԹԷՆՔ.—Վենիզէլոսը մեկնում է Կօրֆու՝ Վիլհէլմ կայսրին դիմաւորելու համար։

ՎԻԵՆՆԱ. — «Նէյէ-Վիներ-Տագբլատը» գրում է. «Դիւանագիտական շրջաններում համոզված են, որ գերմանական կայսրի հետ տեղի ունեցած երեկվայ խորհրդակցութիւնների ժամանակ միջազգային դրութիւնը ընդարձակ է քննվել։ Չափազանց խաղաղ ու հանգիստ։ Պարզ է, որ ժամանակակից բոլոր քաղաքական հարցերը քննվել են մանրամասնօրէն և, ըստ լուրերի, Վիլհէլմ կայսրի՝ կոմս Բերխտոլդին ցոյց տուած ընդունելութիւնը վերին աստիճանի ողորմած է եղել։

ԱՆԳԼ. ԶԻՆՈՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

11 մարտի

ԼՕՆԴՕՆ.—Լօրդերի պալատ։ Մօրլէյը յայտնեց, որ Գոֆը և այլ օֆիցէրներ հրաման են ստացել վերադառնալ իրանց գնդերը թագաւորի հաւանութեամբ։

Այսօրվայ լրագիրները վկայում են, որ ճգնաժամը զօրքի մէջ չէ վերջացել։ Կասկած է յարուցանում այն հարցը, թէ ինչպիսի պայմաններով Գոֆը և միւս օֆիցէրները կը վերադառնան իրանց գնդերը։ Պահպանողական լրագիրները յայտնում են, որ օֆիցէրները ընդունվել են հէնց նրանց դրած պայմաններով։ Պահպանողական լրագիրները բուռն կերպով գովաբանում են զօրքին, որ փրկեց երկիրը ադէտից, նշում են կառավարութեանը՝ ոյժով գործելու փորձից ստոր կերպով հրաժարվելուն համար։ «Թայմսը» և «Մօրնինգ-Պոստը» գրում են, որ ճգնաժամը կարծվածից աւելի լուրջ էր։ «Մօրնինգ-Պոստի» ասելով, զօրքի և մինիստրութեան բարձրաստիճան պաշտօնեաները սպառնում են հրաժարվել, եթէ Գոֆը իր ընկերների հետ պատժի ենթարկվի։ Լիբերալ լրագիրների կարծիքով, այն փաստը, որ Ասկվիտը մեց պրեմիէր, ցոյց է տալիս, որ տարիների դաւադրութիւնը՝ զօրքի մէջ պառակտում մտցնելու նպատակով՝ չաջողվեց։ Բանւորական կուսակցութեան օրգան «Դէյլի Սիտիզէնը» ասում է, որ Ասկվիտի թուլութիւնը արգասիք է այն բանի, որ նա պատրաստվում է կռւի աւելի ուժեղ ազդեցութիւնների դէմ, քան Բոնար Լոուն և Կարսոնն է։

Պալատում՝ այն հարցին, թէ յիրաւի Գոֆը համաձայնել է վերադառնալ միմիայն նրանից յետոյ, երբ մինիստրութիւնը գըբաւորապէս հաւաստիացրել է նրան, որ նրան ենթակայ զօրքերը չեն ծառայի գործիք Ուլստերում հօմրուլը ստիպողաբար մտցնելու համար, Սիլին պատասխանեց, որ մտադիր է հրատարակել բոլոր այն վաւերագրերը, որոնք այն աստիճան լոյս կը սփռեն գործի հանգամանքների վրա, որ նրանում այլ ևս ոչ մի գաղտնիք չի լինի։ Ասկվիտը, պատասխանելով իրան ուղղված հարցերին, ասաց, որ Ուլստերում հօմրուլի գործադրութեան ուրիշով վիճաբանութիւններ ծագելու են վաղը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԹԵՄԵՐԻ ԱՒԵԼԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Կովկասի փոխարքան իր 3 դեկտ. 1913 թ. գրութեամբ դիմելով ազգիս Վեհափառ Հայրապետին՝ յայտնում է, թէ Ն. Սրբութիւնն արդեօք չէ կամենայ Աստրախանի թեմից բաժանել Հիւսիսային Կովկասի Թերեքեան և Կուբանեան շրջաններն ու միացնել հոգևոր վարչական տեսակէտից իր փոխարքայութեան միւս հայոց թեմերի հետ և կամ այդ երկու շրջաններից կազմել մի այլ թեմ։ Այլ և առաջարկում է Վեհափառ Կաթողիկոսին Պոլսոյ Հայոց 1165—1168 յօդուածները, որոնք վերաբերում են ռուսահայոց թեմերի կազմութեան, ենթարկել վերաքննութեան՝ թեմերը շատացնելու տեսակէտից։ Այս վերջին առաջարկութիւնը փոխարքան անում է համաձայն մինիստրութեան այդ մասին իրան ուղղած գրութեան։ Փոխարքան բացատրում է, որ թեմերի թիւը շատացնելու առաջարկութիւնը կապ ունի ռուսահայոց ձայների թիւը կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ ցանկալի չափով աւելացնելու խնդրի հետ։

Բացի դրանից՝ դեռ ևս անցեալ 1913 թ. մարտ ամսին Կովկասի փոխարքայի նախկին օգնական Շատիլովը դիմել էր Վեհափառ Հայրապետին կաթուղիկոսական ընտրութեանց վերաբերեալ հետևեալ խնդիրներով.

1) Ի նկատի առնելով՝ որ ռուսահայոց ձայների թիւը կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ համեմատաբար թիւրքահայոց ձայներից շատ քիչ է, պէտք է ուրեմն շատացնել ռուսահայոց ձայների թիւը։ Թիւրքահայերը մասնակցում են կաթ. ընտրութեանց 47 թեմերի երկուական ներկայացուցիչներով=94 ձայն, իսկ ռուսահայերն ունեն վեց թեմի 12 ձայն, սինոդի բոլոր 8 անդամների և էջմիածնի վանքի 7 ներկայացուցիչների ձայները, այլ և Պարսկաստանի 2 թեմերի 4 ձայնը, Եւրոպայի և Ամերիկայի երկու թեմերի 4 ձայնը՝ ընդամենայն 35 ձայն։

2) Թէ արդեօք պատգամաւորը կարող է ունենալ մի ձայնից աւելի՝ յանձնարարված ուրիշ թեմերից։

3) Թէ արդեօք թեմը կարող է ընտրել իր ներկայացուցիչն ուրիշ թեմի ժողովրդից։

4) Արդեօք կաթողիկոսական կանդիդատը կարելի է ընտրել բացի եպիսկոպոսական աստիճան ունեցողներից՝ նաև այլ հոգևոր աստիճանաւորներից։

5) Լաւ չի լինի արդեօք գաղտնի քուէարկութեամբ անել ընտրութիւնը ոչ միայն երկուսի ժամանակ, այլ և քառասուն ցանկը կազմելիս։

Բացի առաջարկված հարցերից՝ փոխարքան խնդրում է Վեհափառի կարծիքը և այլ փոփոխութիւնների մասին, որ Վեհափառը կարող կը համարի անել 1843 և 1865 թ. կաթողիկոսական ընտրական կանոնադրութեանց մէջ։

Այս առիթով Վեհափառը բարեհաճել է անցեալ դեկտեմբեր ամսին յատուկ կոնդակով նշանակել մի յանձնաժողով՝ նախագահութեամբ Յուսիկ արքեպիսկոպոսի, անդամակցութեամբ Կարապետ, Բագրատ, Մատթէոս եպիսկոպոսների և Բարգէն վարդապետի։ Յանձնաժողովը մի քանի նիստ ունենալով այդ առիթով՝ վերամշակել է եղած կանոնադրութիւնը կաթող. ընտրութեանց և քննութեան առել թեմերը շատացնելու վերաբերեալ խնդիրները ու ներկայացրել ի բարեհաճ տնօրէնութիւն Նորին Վեհափառութեան։

(«Արարատ»)

ԱՆԲԱՒԱՐԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

II

Իր առաջնորդող յօդուածում («Ազգուկ արդարացում») զուգահեռական գիծ անցնելով մի կողմից «Մշակի» և ռուս լիբերալ օրգանների («Русск. Вѣд.» և «Русск. Слово»), միւս կողմից «Մշակի» և աջակողմեան մամուլի («Нов. Вр.», «Земщина» և «Русск. Знамя») միջև, «Հորիզոնը» եկաւ այն մեծադղորդ եզրակացութեան, որ հայ կաղեստական թերթը այնքան է հեռու ռուսական կադետիզմից, այնքան է թեքվում դէպի աջ, որ նրան կարելի է առանց որևէ տարակուսանքի դասել Սուվորինի և Պուրիշկեվիչ-Մարկովների օրգանների շարքը։ Երբ մենք ցոյց տուինք նման համեմատութիւնների կատարեալ անհեթեթութիւնը, «Հորիզոնը» նեղն ընկաւ և երկդիմի դիրք բռնեց։

Ի՞նչ է ասում նա.

«Արդեօք մենք աշխարհահայեացքների հարց ենք յարուցում, երբ քով քովի ենք դրել «Нов. Вр.», «Русск. Знамя», «Земщина» և «Մշակ», կամ մի Պուրիշկեվիչ, Մարկով II և Հ. Առաքելեան»։

Հապա ինչի՞ հարց է յարուցում «Հորիզոնը»։

Պարզապէս և միմիայն բարոյական նորմաների.—պատասխանում են մեզ։

Բայց դա պարզապէս և միմիայն յետ նահանջել է նշանակում առաջվայ դիրքերից։ «Հորիզոնի» համեմատական կրիտերիումը ռուսական երկու կարգի օրգանների և «Մշակի» միջև ունի ճիշդ միևնոյն ընտրութիւնը։ Ի՞նչպէս է, ասացէք խնդրեմ, որ դուք «Մշակի» և ռուս ազատամիտ օրգանների (յատկապէս «Русск. Вѣд.») համեմատութեան հարցում միայն բարոյական կողմով չէք բաւականանում, այլ երկար արակտատով կրկնում էք այդ թերթի 50-ամեակի առիթով արտայայտած ձեր ներքողները՝ նրա ուղղութեան, աշխարհահայեացքի վերաբերեալ և այդ հողի վրա «քով քովի դնում» մի կողմից «Русск. Вѣд.» և Սօբոլեվսկի, միւս կողմից «Մշակ» և Առաքելեան, և նոյն իսկ սպասում ինձանից ապացոյցներ այն բանի մասին, որ հայ լիբերալ թերթը աւելի ձախակողմեան է իր ուղղութեամբ, քան ռուսականը։ Իսկ ռուս աջակողմեան մամուլի նկատմամբ հրաժարվելով հրաժարվում էք աշխարհահայեացքի հարց յարուցանել։

Ընդունեցէք երկուսից մէկը։

Կամ ձեր անցրած զուգահեռականը ունեցել է միևնոյն կրիտերիումը, այսինքն երկու կարգի համեմատութիւնների դէպքում էլ հետևողականօրէն ի նկատի էք ունեցել համեմատելի մեծութիւնների ուղղութիւնները, աշխարհահայեացքները, իսկ ձեր պատասխանի մէջ յետ էք նահանջում մի դէպքում (աջակողմեան օրգանների նկատմամբ). կամ եթէ երկու դէպքումն էլ սոսկ բարոյականի հարցն է ձեզ զբաղեցրել, այն ժամանակ անհասկանալի է ձեր երկու սինակ ներքողականը «Русс. Вѣд.»-ի դեմոկրատական (sic!) ուղղութեան մասին և նրա համեմատութիւնը «Մշակի» հետ այդ հողի վրա։

Փախուստի երրորդ ճամբայ, պատճառաբանութեան այլ ուղի՝ չը կայ այդ երկընտրանքի հանդէպ։

Որքան խորանում ենք և քրքրում հարցի սկզբունքային հիմքերը, այնքան աւելի ակնյայտօրէն մերկանում է «Հորիզոնի» դաւանած տեսակէտի խախուտ լինելը։

Ասացէք խնդրեմ, ինչ է նշանակում բարոյական նորմաների հարց՝ հասարակական անհատականութեան և հասարակական օրգանի նկատմամբ, անկախ նրանց ուղղութիւնից, հասարակական աշխարհահայեացքից։ Զգում է արդեօք «Հորիզոնը», թէ որքան թեք ու վտանգաւոր մակարդակի վրա է կանգնում իր դաւալիստական տեսակէտով։ Կարող ենք մենք հասարակական կամ գրական գործչի կամ օրգանի բարոյական կողմը (լաւ յիշեցէք՝ առ հասարակական կօլլեկտիվի շահերն ունեցած յարաբերութիւնների նորմաները) զատել ու հեռացնել նրա հասարակահայեցողական ուղղութիւնից։

Երբէք։ Մէկը ըմբռնում է միւսից, հետևապէս մէկը պայմանաւորված է միւսով։

Եթէ հասարակական անհատի, օրգանի կամ կուսակցութեան սոցիալ-պատմական մտահայեցողութիւնը, բարոյական նորմաները, գիտեմ-ոչ-ինչերի ծնունդ են։

Թողնենք ընտանիքը, անցնենք անհատի ուսումնասիրութեանը։ Այդպիսի անհատի մօտ մենք շատ յաճախ գտնում ենք այլասերման նշաններ։ Ցանցագործն ենթակայ է լինում ոչ մի հիմք կամ շարժառիթ չունեցող յուզումների, գիշերային տարատեսակների։

Նկատված է, որ բանտերի մէջ բաւական շատ են պատահում խելագարութեան դէպքեր։ Սրանց յաճախութեան իսկական պատճառը ոչ թէ այդտեղերի կեանքի եղանակի մէջ պէտք է փնտռել, այլ ժառանգական հակամէտութեան, տրամադրութեան մէջ։ Դէպքեր են եղել, երբ վերնոտութեան մի անսպասելի թափ պարզել է ոճիրի իսկական պատճառը և այդպիսով յանցագործի բարոյական պատասխանատուութեան իսկական գնահատումը տարել է իր յաղթանակը, ազատելով բանտից հոգեկան հիւանդին և մտցնելով նրան հիւանդանոց։

Ինչպէս շատ անգամ կրկնել եմ, ժառանգականութիւնը միշտ անդարձ ճակատագրական չէ, նմանապէս շատ անգամ ունեցել ունեցել շեշտելու, որ պատահական պաճառների նշանակութիւնը և ազդեցութիւնը շատ աշխատ է։

Եթէ որոշ ժառանգական հակամէտութիւն ունեցողը դաստիարակվի ազնիւ շրջանում, նա անպայման բաղդ կունենայ ուղիղ ճանապարհից չը շեղվելու։

Ի՞նչքան մարդիկ մնացել են առաքինի, որովհետև իրանց կեանքում նրանք ոչ մի պատահական պատճառի չեն հանդիպել։ Այս յիշածս տեսակէտից խորին ուշադրութեան արժանի է խորը սոցիալական խառնաշփոթութիւնների գործած ազդեցութիւնը։

աշխարհահայեացքը այլ բան չէ, բայց եթէ իդէոլոգիական արտացոլումը (բեֆլեքսիոն) սոցիալական որոշ հատուածների (կարգ՝ դասակարգի) շահերի և ձգտումների, ապա նոյն անհատի, օրգանի կամ կուսակցութեան բարոյականը այլ բան չէ, բայց եթէ նոր-բռնց սոցիալ-պատմական դաւանանքի էութիւնից բղխած, հետևապէս հէնց այդ դաւանանքով պայմանաւորված նորմաներ։ Ուրեմն վերջին հաշիվով ինքը բարոյականը—հասարակական անհատի, օրգանի կամ կուսակցութեան—ստանում է իր գոյն ու որակը տուեալ սոցիալական հատուածների (դասակարգի) ունեցած անտեսական դիրքերից, խաղացած պատմական դերից, քաղաքական ձգտումներից և հասարակական տրամադրութիւններից։ Վերջիններս են, որ ընորոշում և գործնական արտայայտման ընթացք են տալիս բարոյական նորմաներին և ոչ հակառակը։

Անցնենք գործնական փաստերի։

B. Intimus

ԱՐՄԱՒԻՐԸ ՎԵՐԱԾՎՈՒՄ Է ՔԱՂԱՔԻ

Մինիստրների խորհուրդը որոշել է, Բարձրագոյն վարչական կարգով, Արմաւիր գիւղը վերածել քաղաքի հետևեալ հիմունքներով.

1) Արմաւիրի՝ որպէս քաղաքի սահմանն է մնում գոյութիւն ունեցող բնակավայր հրապարակը։

2) Պահպանվում է քաղաքի սահմանները հող ունեցող հողատէրերի հողային իրաւունքը, որոնք հողը ձեռք են բերել օրինական ճանապարհով։

3) Այն անձինք, որոնք չեն կամենում քաղաքային դասակարգի մէջ մտնել և ուզում են մնալ գիւղական դասակարգ, պահպանում են իրանց հարկային և հողային իրաւունքները, որոնցով օգտվել են մինչև Արմաւիրը քաղաք վերածելը։

Դրա հետ միասին մինիստրների խորհուրդը առաջադրել է զինուորական մինիստրին Արմաւիրում քաղաքային ինքնավարութիւն մտցնել 1892 թ-ի քաղաքների վերաբերեալ կանոնադրութեան լիակատար ծաւալով։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրոնցով-Դաշկովը առաջիկայ մայիսին մեկնում է Լիվադիա։

Մարտի 10-ին, փոխարքայի խորհրդի դահլիճում, փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական հօֆմէյստէր Ն. Լ. Պետերսոնի նախագահութեամբ կայացաւ միլիոնատիպ համագումար կազմակերպող կոմիտեի նիստը, որտեղ նշանակվեցին համագումարի բաժանմունքների կառավարիչներ, որոնց յանձնվեց համագումարում լինելիք զեկուցումների համար թեմաներ մշակել։ Այնուհետև կոմիտեաը որոշեց ծանուցումներ ցրել համագումարի մասին։ Թիֆլիսի ազնուականութիւնը համագումարը կազմակերպելու ծախքերի համար յատկացրել է 350 ռ.։

Թիֆլիսում և նրա շրջակայքում անցեալ տարվայ յունիս ամսից սկսած մեծ անձրևներ չեն եղել։ Նոյնպէս և այս տարվայ ձմեռը ձիւն չեկաւ։ Բայց դրանց փոխարէն եղել են սաստիկ քամիներ, որոնք միանգամայն չորացրել են հողը, որի հետևանքով էլ, չը նայած արդէն ուրախ գարնանային եղանակներին, ծառերը չեն բացվում, կանաչը շատ դանդաղ է աճում։ Այժմեանից կարելի է նախատեսել, որ

մատաղ, գինեմոլութիւն։

Մանկահասակ ոճրագործները համարեա միշտ գինեմոլների ընտանիքների ծնունդ են։

Թողնենք ընտանիքը, անցնենք անհատի ուսումնասիրութեանը։ Այդպիսի անհատի մօտ մենք շատ յաճախ գտնում ենք այլասերման նշաններ։ Ցանցագործն ենթակայ է լինում ոչ մի հիմք կամ շարժառիթ չունեցող յուզումների, գիշերային տարատեսակների։

Նկատված է, որ բանտերի մէջ բաւական շատ են պատահում խելագարութեան դէպքեր։ Սրանց յաճախութեան իսկական պատճառը ոչ թէ այդտեղերի կեանքի եղանակի մէջ պէտք է փնտռել, այլ ժառանգական հակամէտութեան, տրամադրութեան մէջ։ Դէպքեր են եղել, երբ վերնոտութեան մի անսպասելի թափ պարզել է ոճիրի իսկական պատճառը և այդպիսով յանցագործի բարոյական պատասխանատուութեան իսկական գնահատումը տարել է իր յաղթանակը, ազատելով բանտից հոգեկան հիւանդին և մտցնելով նրան հիւանդանոց։

Ինչպէս շատ անգամ կրկնել եմ, ժառանգականութիւնը միշտ անդարձ ճակատագրական չէ, նմանապէս շատ անգամ ունեցել շեշտելու, որ պատահական պաճառների նշանակութիւնը և ազդեցութիւնը շատ աշխատ է։

Եթէ որոշ ժառանգական հակամէտութիւն ունեցողը դաստիարակվի ազնիւ շրջանում, նա անպայման բաղդ կունենայ ուղիղ ճանապարհից չը շեղվելու։

Ի՞նչքան մարդիկ մնացել են առաքինի, որովհետև իրանց կեանքում նրանք ոչ մի պատահական պատճառի չեն հանդիպել։ Այս յիշածս տեսակէտից խորին ուշադրութեան արժանի է խորը սոցիալական խառնաշփոթութիւնների գործած ազդեցութիւնը։

Պատմութիւնը այդպիսի օրին ամներ շատ է բերում։ Լինեն դրանք անցած դարերի համաճարակներ, ինչպէս ժանտախտ, թէ մեր օրերի մեծ յեղափոխութիւններ, տեսարանը համարեա միշտ նոյնն է՝ պէս-պէս անկարգութիւնների, ասելութեան, բռնութեան, թալանի, սպանութիւնների միշտ նոյն անյագ ծարաւ։ Դա հոգեկան մի բացառիկ դրութիւն է; զուցէ վայրենի դարերի առհասարակութեան մի վերադարձ, յանկարծ դէպքդա մի յետադարձ շարժում է, որ առաջ է գալիս, երբ պատժի ահը անհետանալու չափ նուազված է։

Վարակումը, հարկաւ, մեծացնում է, լայնացնում է չարիքի չափը։ Այո։ Սակայն վարակումից բռնվում են միայն նրանք, որոնց մէջ գոյութիւն է ունեցել մինչև այդ լուռ մնացած, ներքնած մի հակամէտութիւն, մի տրամադրութիւն։

Իսկ թէ ոճրագործութիւնը խելագարութեան նման օրօրի վրա քաղաքակրթութեան հետ զուգընթացաբար է աճում, ինչպէս նկատվում է այսօր, դրա պատճառն այն է, որ մեր արդի կեանքի աջող բարդութիւնները հասցնում են մեզ ջղային չափազանց յոգնածութեան և պահանջում են միշտ նոր գրգիռներ, որոնց և մատակարարում է ոգելից խմիչքների գործածութիւնը։ Հէնց որ այս աստիճանին հասաւ ահռելի ժառանգականութեան դրշմի կրողը, այնուհետև արդէն երևան է գալիս զսպելու անկարողութիւնը, ապա ուրեմն ոճրագործութեան պարարտ հողը պատրաստ է։

Ուրեմն ակներև և անհերքելի են ոճիրի և խելագարութեան միջև եղած սերտ կապերը, յարաբերութիւնները։

Բժ. Արտաշէս Շեկեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

XIII*)

Իր ժամանակին գիտնականներից մինը հանճարը ջլախտի (նեվրոզ) հետ է հաւասարեցրել։ Այսպիսի մի որոշման հետ զուցէ և կարելի չը լինի անպայման համաձայնել. բայց և այնպէս կայ մի անհերքելի փաստ, այն է, որ միևնոյն ընտանիքում պատահում է և հանճար, և խելագարութիւն, նմանապէս հանճար և ջլախտ։

Թէ պատմութիւնից և թէ առօրեայ մեր դիտողութիւններից մենք ճանաչում ենք գերազանց ընդունակութիւնների և խելքի տէր մարդկանց, որոնց մի քանի առանձնայատուկ կամ տարօրինակ նշանները ցոյց են տալիս նրանց իրանց վրա կրած այս կամ այն այլասերման դրոշմը։ Չէ որ Սոկրատես փիլիսոփան երբեմն խօսակցում էր իր ծնօթ ուրուականի հետ, մատեմատիկոս Պասկալը սարսափահար էր լինում իր զառացանքներով։

Գերազանց խելքի տէր մարդկանց հոգեկան դրութիւնը քննելիս մենք նրանց մօտ գտնում ենք չափազանցրած կամ այլայլված մի զգայութիւն, գործնական խելքի բացակայութիւն, տարօրինակ նախապաշարմունքներ, բայց այս բոլորի հետ մենք նրանց մօտ գտնում ենք և հիւանդութեան սահմանին հասնող պատահարներ, զանազան խենթութիւններ, կամ ահ ու սարսափներ։

Քանի քանի հանճարեղ մարդիկ—գերասան, երաժիշտ, գիտնական—իրանց շրջապատողների աչքում խենթ ու խելառի տեղ են անցել և համարվել։ Շատ-շատերը իրանց ժամանակակիցների աչքում խելացնոր են երևացել, իսկ ապագայ սերունդը նրանց հանճար է անուանել և պաշտել։ Ինչի՞ցն է առաջացել այսպիսի մի տարօրինակ գնահատում։ Նրանից, որ հանճարեղ մարդիկ ամբոխի հասկացողութեան տեսակէտից համարվել են յաճախ խելագարներ, որովհետև նրանց դաւանած գաղափարները, նրանց քարոզած մտքերը, իդէալները հակառակ են եղել իրանց ժամանակակիցների ունեցած մտքերին, գաղափարներին։ Սրանում էլ գտնվում է այն զանազանութիւնը, որ կայ տաղանդաւոր և հանճարեղ մարդու միջև։ Տաղանդաւոր մարդու մտքերը շարունակում և լրացնում են իր շրջանի, էպօխայի գին և նշանակութիւն կամ ազդեցութիւն ունեցող մտքերը, իսկ հանճարեղ մարդու մտքերը, գաղափարները սլանում են շատ առաջ, ապա ուրեմն և շատ հեռու են և տարբեր իր ապրած էպօխայից և, ի հարկէ, անսահմանօրէն զանազանվում են այդ էպօխայում ընդունված իդէալներից։

Սրա հակառակ, եթէ մենք հոգեկան հիւանդութիւնների ցոյց տուած ուսումնասիրութեանը դիմելու լինենք, ապա կը տեսնենք, որ երբեմն—խօսքս վերաբերում է, ի հարկէ, շատ սակաւ և հազուագիւտ դէպքերին—մի խելագար կարող է ունենալ հանճարի իսկական արթնացում։ Այսպիսի երևոյթ պատահում է երբեմն ընդհանուր անդամալուծութիւն կոչված հիւանդութեան սկզբնական շրջանում։ Սակայն չը պէտք է մոռանալ, որ այս յիշածս հիւանդութեան դէպքում սկզբնական գրգռումը առաջ է բերում կամ աւելի ճիշդ երևան է հանում ինտելլեկտի մի անշան, մակերևոյթային սպառում, այն էլ անկանոն, խառնաշփոթ։ Հոգեկան շարժումը գուցէ և ուժեղացած է լինում, բայց նա լինում է որևէ քննադատութիւնից և մտածութիւնից միանգամայն զուրկ։

Խելագարութեան և ոճիրի միջև այնքան ակնյայտնի մօտիկութիւն կայ, որ ամեն մի առանձին դէպքում անխուսափելիօրէն գալիս է և մեխվում արարքի պատասխանատուութեան հարցը։ Քիչ չէ այն յանցագործների թիւը, որոնց առաջ անպայման ենթարկում էին սարսափելի պատիժների, և որոնց նմաններն այսօր մտնում են խելագարների և հոգեկան հիւանդների ապաստարանները և ոչ թէ երկաթանդակ բանտերը։

Բայց ամեն դէպքում մթթէ հեշտ է լինում զանազանել ոճիրը խելագարութիւնից, ոճրագործին՝ խելքից զրկված հիւանդից։ Որոշելու համար երկու հայեցակէտ կայ։ Հասարակաց կարծիքը խելագարին է վերագրում ամեն մի ոճիր, կամ ընդհանուր առմամբ ամեն մի արարք, որի շարժառիթը մնում է անյայտ, չը բացատրված։ Բժշկականութիւնն այլ տեսակ է դատում։ Նա որոշում է իր քննութեան յանձնված անձնաւորութեան մարմնական հիւանդոտ յատկութիւնները, որոշում է զանազան արատների դրոշմը, հաստատում է նրա անցեալը, նրա մօտաւոր անմիջական նախորդները, և մանաւանդ այն նախորդները, որոնցից նա ստացել է որևէ ժառանգականութիւն։

Բժշկական հետազօտութիւնները ցոյց են տալիս, որ ոճրագործների ընտանիքներում երբեմն տեղի են ունենում ուղղակի ժառանգականութիւն—կալանաւորները 100-ից 25 դէպքում յանցագործների ծնունդ են—երբեմն էլ անուղղակի, կողմնական կամ փոփոխված ժառանգականութիւն, այսինքն զանազան տեսակի ջլախտ, այլասերումներ,

կեվիչ-Մարկովների օրգանների շարքը։ Երբ մենք ցոյց տուինք նման համեմատութիւնների կատարեալ անհեթեթութիւնը, «Հորիզոնը» նեղն ընկաւ և երկդիմի դիրք բռնեց։

Ի՞նչ է ասում նա.

«Արդեօք մենք աշխարհահայեացքների հարց ենք յարուցում, երբ քով քովի ենք դրել «Нов. Вр.», «Русск. Знамя», «Земщина» և «Մշակ», կամ մի Պուրիշկեվիչ, Մարկով II և Հ. Առաքելեան»։

Հապա ինչի՞ հարց է յարուցում «Հորիզոնը»։

Պարզապէս և միմիայն բարոյական նորմաների.—պատասխանում են մեզ։

Բայց դա պարզապէս և միմիայն յետ նահանջել է նշանակում առաջվայ դիրքերից։ «Հորիզոնի» համեմատական կրիտերիումը ռուսական երկու կարգի օրգանների և «Մշակի» միջև ունի ճիշդ միևնոյն ընտրութիւնը։ Ի՞նչպէս է, ասացէք խնդրեմ, որ դուք «Մշակի» և ռուս ազատամիտ օրգանների (յատկապէս «Русск. Вѣд.») համեմատութեան հարցում միայն բարոյական կողմով չէք բաւականանում, այլ երկար արակտատով կրկնում էք այդ թերթի 50-ամեակի առիթով արտայայտած ձեր ներքողները՝ նրա ուղղութեան, աշխարհահայեացքի վերաբերեալ և այդ հողի վրա «քով քովի դնում» մի կողմից «Русск. Вѣд.» և Սօբոլեվսկի, միւս կողմից «Մշակ» և Առաքելեան, և նոյն իսկ սպասում ինձանից ապացոյցներ այն բանի մասին, որ հայ լիբերալ թերթը աւելի ձախակողմեան է իր ուղղութեամբ, քան ռուսականը։ Իսկ ռուս աջակողմեան մամուլի նկատմամբ հրաժարվելով հրաժարվում էք աշխարհահայեացքի հարց յարուցանել։

Ընդունեցէք երկուսից մէկը։

Կամ ձեր անցրած զուգահեռականը ունեցել է միևնոյն կրիտերիումը, այսինքն երկու կարգի համեմատութիւնների դէպքում էլ հետևողականօրէն ի նկատի էք ունեցել համեմատելի մեծութիւնների ուղղութիւնները, աշխարհահայեացքները, իսկ ձեր պատասխանի մէջ յետ էք նահանջում մի դէպքում (աջակողմեան օրգանների նկատմամբ). կամ եթէ երկու դէպքումն էլ սոսկ բարոյականի հարցն է ձեզ զբաղեցրել, այն ժամանակ անհասկանալի է ձեր երկու սինակ ներքողականը «Русс. Вѣд.»-ի դեմոկրատական (sic!) ուղղութեան մասին և նրա համեմատութիւնը «Մշակի» հետ այդ հողի վրա։

Փախուստի երրորդ ճամբայ, պատճառաբանութեան այլ ուղի՝ չը կայ այդ երկընտրանքի հանդէպ։

Որքան խորանում ենք և քրքրում հարցի սկզբունքային հիմքերը, այնքան աւելի ակնյայտօրէն մերկանում է «Հորիզոնի» դաւանած տեսակէտի խախուտ լինելը։

Ասացէք խնդրեմ, ինչ է նշանակում բարոյական նորմաների հարց՝ հասարակական անհատականութեան և հասարակական օրգանի նկատմամբ, անկախ նրանց ուղղութիւնից, հասարակական աշխարհահայեացքից։ Զգում է արդեօք «Հորիզոնը», թէ որքան թեք ու վտանգաւոր մակարդակի վրա է կանգնում իր դաւալիստական տեսակէտով։ Կարող ենք մենք հասարակական կամ գրական գործչի կամ օրգանի բարոյական կողմը (լաւ յիշեցէք՝ առ հասարակական կօլլեկտիվի շահերն ունեցած յարաբերութիւնների նորմաները) զատել ու հեռացնել նրա հասարակահայեցողական ուղղութիւնից։

Երբէք։ Մէկը ըմբռնում է միւսից, հետևապէս մէկը պայմանաւորված է միւսով։

Եթէ հասարակական անհատի, օրգանի կամ կուսակցութեան սոցիալ-պատմական

ՆԵՐԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԹԵՄԵՐԻ ԱՒԵԼԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

—

Կովկասի փոխարքան իր 3 դեկտ. 1913 թ. գրութեամբ դիմելով ազգիս Վեհափառ Հայրապետին՝ յայտնում է, թէ Ն. Սրբութիւնն արդեօք չէ կամենայ Աստրախանի թեմից բաժանել Հիւսիսային Կովկասի Թերեքեան և Կուբանեան շրջաններն ու միացնել հոգևոր վարչական տեսակէտից իր փոխարքայութեան միւս հայոց թեմերի հետ և կամ այդ երկու շրջաններից կազմել մի այլ թեմ։ Այլ և առաջարկում է Վեհափառ Կաթողիկոսին Պոլսոյ Հայոց 1165—1168 յօդուածները, որոնք վերաբերում են ռուսահայոց թեմերի կազմութեան, ենթարկել վերաքննութեան՝ թեմերը շատացնելու տեսակէտից։ Այս վերջին առաջարկութիւնը փոխարքան անում է համաձայն մինիստրութեան այդ մասին իրան ուղղած գրութեան։ Փոխարքան բացատրում է, որ թեմերի թիւը շատացնելու առաջարկութիւնը կապ ունի ռուսահայոց ձայների թիւը կաթող. ընտրութեան ժամանակ ցանկալի չափով աւելացնելու խնդրի հետ։

Բացի դրանից՝ դեռ ևս անցեալ 1913 թ. մարտ ամսին Կովկասի փոխարքայի նախկին օգնական Շատիլովը դիմել էր Վեհափառ Հայրապետին կաթուղիկոսական ընտրութեանց վերաբերեալ հետևեալ խնդիրներով.

1) Ի նկատի առնելով՝ որ ռուսահայոց ձայների թիւը կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ համեմատաբար թիւրքահայոց ձայներից շատ քիչ է, պէտք է ուրեմն շատացնել ռուսահայոց ձայների թիւը։ Թիւրքահայերը մասնակցում են կաթ. ընտրութեանց 47 թեմերի երկուական ներկայացուցիչներով=94 ձայն, իսկ ռուսահայերն ունեն վեց թեմի 12 ձայն, սինոդի բոլոր 8 անդամների և էջմիածնի վանքի 7 ներկայացուցիչների ձայները, այլ և Պարսկաստանի 2 թեմերի 4 ձայնը, Եւրոպայի և Ամերիկայի երկու թեմերի 4 ձայնը՝ ընդամենայն 35 ձայն։

2) Թէ արդեօք պատգամաւորը կարող է ունենալ մի ձայնից աւելի՝ յանձնարարված ուրիշ թեմերից։

3) Թէ արդեօք թեմը կարող է ընտրել իր ներկայացուցիչն ուրիշ

պղի բերքը վատ է լինելու։ Շատ այգի-ներում նոյնիսկ, այդօրինակ եղանակի պատճառով, ծառերը չորանում են։

◆ Բաղաքապետ Ալ. Ի. Խատիսեանի առողջական դրութիւնը դէպի լաւն է գնում։

◆ Սուացանք «Արարատ» ամսագրի փետրվարի համարը, որի մէջ տպված է Ա-մենայն Հայոց Կաթողիկոսի մի կոնդակը, գրված փետրվարի 20-ին և ուղղված առաջնորդներին, եպիսկոպոսներին, փոխանորդներին, վանահայրերին, յորդորելով նրանց միջոցներ ձեռք առնել և քարոզել, որպէսզի ժողովուրդը չը սասէի իր մայրենի եկեղեցուց և կրօնից և գիւղացիները չը վաճառեն իրանց հաւատը, ինչպէս տեղի են ունենում այդպիսի դէպքեր։ Հայրապետը յորդորում է կենդանի քարոզութեամբ զգաստացնել ժողովուրդը։ Մենք կարծում ենք, որ կենդանի քարոզութեան հետ միասին առաջնորդները պէտք է ականջ դնեն և գիւղացիների բողոքներին, միջոցներ ձեռք առնեն նրանց կեղեքողների դէմ և չը հասցնեն նրանց այնպիսի յուսահատ դրութեան, որ գիւղացիները, չը կարողանալով դատ և արդարութիւն գտնել հարստահարներից, որոշեն դաւանափոխ լինել ինչպէս սպառնում են Մարցի հայ գիւղացիները։

◆ «Արարատը» հաղորդում է, որ Պարիզում 1906 թ. հիմնված «Հայկական Միութիւն» ընկերութիւնը, լուծելով իր գործունէութիւնը, համաձայն իր կանոնադրութեան 17-րդ յօդուածի, իր դրամագլխի և գործի կէսը ուղարկել է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին և միւս կէսը Թիւրքիայի հայոց պատրիարքին։ Էջմիածնի բաժինը եղել է 295 ր. և 2400 ֆրանկի ֆրանս. ոսկեսաքար թղթեր։ Այդ գումարը Վեհ. Կաթողիկոսը յատկացրել է Կէորգեանի ճեմարանին։

◆ «Արարատ» ամսագրի մէջ սկսել է տպվել դպրոցական ֆոնդի մանրամասն հաշիւը։ Մինչև այս տարվայ փետրվարի 7-ը սինոդը ստացվել է 107,369 ր. 82 կ. կանխիկ դրամ։ Շարունակութիւնը հետաքրքիր կը տպվի։

◆ Թիֆլիսի քաղ. վարչութիւնը արդէն ձեռնարկել է պոլիտեխնիկումի հողամասում բարդիներ տնկելու գործին։ Բարդիները տնկվելու են չորս շարք։ Դրա հետ միասին պոլիտեխնիկումը կառուցանող գլխաւոր կոմիտէի տեխնիկական յանձնաժողովը սկսել է ջրանցքների աշխատանքները, բարդիները ջրելու համար։

◆ Փոխարքայի կարգադրութեամբ Կովկասի հանքային վարչութեան գործավար Ի. Ի. Եւգէնիմով նշանակվում է նոյն վարչութեան գլխաւոր գործավար և իւրիսկօնսուլտ։

◆ Կիրակի, ամսի 16-ին, Արքունական թատրոնում կը կայանայ Ֆիժ. Վ. Ի. Սատանին դասախօսութիւնը Պանամայի ջրանցքի մասին։ Այդ ջրանցքը պատրաստ է և Միացեալ-Պետութիւնների կառավարութիւնը պատրաստութիւններ է տեսնում այն բանալու։ Ինքը Ֆիժ. Սատանին անձամբ մասնակցել է ջրանցքի աշխատանքներին 3 տարի շարունակ։ Դասախօսութիւնը խոստանում է հետաքրքրական լինել։

◆ Ուրբաթ, ամսի 14-ին, նշանակված է խաղողաբուծական և գինեգործական Թիֆլիսի նահանգական կոմիտէի նիստը ազատեան և կօնդօլեան մանրարանները պահելու ծախքերի նախահաշիւը քննելու համար։

◆ Նորերս քաղաքային լաբօրատորան հետազօտութեան է ենթարկել շուկայում վաճառվող կաթերից 74 նմուշ, որ տուել է հետևեալ արդիւնքը՝ 17 նմուշի մէջ նկատվել է ջրի խառնուրդ, 8-ի երեսը քաշված է եղել, մէկի թէ երեսն է եղել քաշված և թէ ջուր խառնված, իսկ 35 նմուշը եղել է կեղտոտված։ Նկատի առնելով այդ հանգամանքը, սանիտարական տեսուչը կարգադրել է քաղաքամասերի սանիտարական բժիշկներին խիստ հսկողութիւն ունենալ կաթնավաճառների վրա։

◆ Մարտի 1-ից սկսվել են Թիֆլիս-Թիօնէթի ճանապարհի վերաշինութեան աշխատանքները։ Գործի վրա աշխատում են Թիֆլիսի գաւառի զանազան գիւղերից 2000 հոգի գիւղացիներ։

◆ Ժողովրդական համալսարանի ընկ. դադարեցրել է իր գործունէութիւնը Մեծ Պասի պատճառով։ Մօտ ժամանակներս կը կազմակերպի մի մեծ միջազգային առաւօտ Կովկասի ազգութիւններին իրար ծանօթացնելու համար։

◆ Վերջին ժամանակներս մսի սակագինը աւելացված է, տաւարինը՝ 14—15 կ., ոչխարինը՝ 17—18 կ., իսկ մեացած մսի տեսակները, հացի և այլ մթերքների սակագինը մնացել է նոյնը։

—

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Լազօղաղից մեզ գրում են, որ այնտեղ վերջերս ելևէջել է սկարլատինա հիւանդութիւնը, սր, բարեբաղդաբար, առանց զոհեր տանելու։ Թուլանալու նշաններ է ցոյց տալիս։

◆ Մեղրիից մեզ գրում են, որ վերջերս այնտեղ յայտնվող կարմրուկ հիւանդութիւնը ներկայացաւ բոլորովին թուլացել է և հիւանդացողները բժշկվում են անվտանգ։

◆ Շամախուց մեզ գրում են, որ Մաղրասա գիւղում բարեկենդանի տօներին պատահել է հետևեալ ցաւալի դէպքը։ Գիւղի փողոցներից մէկում վեճ է ծագում մի քանի տեղացիների մէջ։ Մօտենում է մի երիտասարդ և ցանկանում է հանգստացնել վիճողներին, որոնք սպառնալիս են եղել իրար ծեծել։ Բայց վիճողներից մէկը մեծ դանակով վիրաւորում է միջամտող երիտասարդին, որ և ստամոքսի ծանր վէրքից մահանում է։ Մարդասպանին և նրա հօրը ձերբակալում են։ Զոհը անցեալ տարի է վերադարձել զինուորութիւնից և բարեսիրտ երիտասարդ է եղել։

◆ Ինչպէս տեղեկացնում են «Баку» թերթին, որովհետև Բաթումի զինուորական նահանգապետը քաղ. գումայի որոշված մսի սակագինը չէ հաստատել, այդ պատճառով ահա եօթն օրէ քաղաքը մնում է առանց մսի։

—

ԹՈՒՐՔԱՍՏԱՆ

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը հրահանգագրել է, որպէսզի միջնակարգ կրթական հաստատութիւնների վերատեսուչները և կառավարիչները շրջանակ հսկողութիւն ունենան, որ ուղղափառ դաւանութեան սաները չը մնան ուներկայ չը գտնվեն այլադաւանների կրօնի ուսուցմանը։

◆ Ժող. լուսաւորութեան մինիստրութիւնը հրահանգ է հրատարակել «տանգօ» պարի դէմ։ Հրահանգում, «տանգօ» պարը, որ, ինչպէս տեղեկացել է մինիստրութիւնը, արդէն մուտք է գործել ռուսական իգական մի քանի դպրոցներ, յայտարարված է անբարոյական։ Մատնանշված է, որ այն դէպքերում, երբ դպրոցական պարահանդէսներին «տանգօ» կը լինի, աշակերտաշաւկերտուհիներին անմիջապէս պէտք է հեռացնել դահլիճից։

◆ Ռուսաց սինօդը կարգադրել է կազմակերպելու սեմինարիաներում դասախօսութիւններ գերազանցութեան մասին։

◆ Մինիստրների խորհրդի նախագահ Ի. Գորեմիկինը դիմել է բոլոր մինիստրներին և երկրագործութեան գլխաւոր կառավարչին հրահանգագրով, որով առաջարկում է, որ մինչև մինիստրների խորհրդին զեկուցագրեր ներկայացնելը քննվող հարցերի վերաբերութեամբ նախապէս խորհրդակցեն միմեանց հետ հնարաւոր թիւրիմացութիւններից խուսափելու համար։ Այդ կարգից բացառութիւն թոյլատրվում է միայն առանձին յարգելի դէպքերում, այն էլ հերթական պարզ գործերի նկատմամբ, որոնք նախնական գրագրութիւններ չեն պահանջում։

◆ Կիևում Տերեշչենկոյի ժառանգները հիմնում են գեղարուեստի նոր ազգ ճեմարան, որ դիպլոմ ու վկայութիւն չէ ուներալու։

◆ Մակսիմ Գորկին դէմ սկսված է դատական գործ քր. պատժ. 73-րդ յօդուածով, որ դադարեցված էր գրողի արտասահման մեկնելու պատճառով։ Բանից դուրս է գալիս, որ 73-րդ յօդուածի վրա վերջին ամսիսան չէ տարածվում։

◆ Թէև պրօֆ. Գրիմմի վերաբերութեամբ, որին Պետ. Խորհուրդը ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ պահեց իր կազմի մէջ, ժող. լուս. մինիստր Կասսօն պարտութիւն կրեց, բայց և այնպէս, մայրաքաղաքի լրագրերների ասելով, նա որոշել է մնալ իր պաշտօնում։

◆ Հարաւ-արևելեան Ռուսաստանում ուրբանից վնասվածներին կառավարչական օգնութիւն հասցնելու մասին եղած օրինագծի մէջ հոկտեմբերեանները, բացի 500,000 նվաստից, առաջարկում են, ժողովրդի քայքայված տնտեսութիւնները վերականգնելու համար, թողնել ազգաբնակչութեան վրա տուրքերը և վճարումները երկարաձգել 10 տարով։

◆ Մերվից մեզ գրում են, որ փետր. 16-ին այնտեղ, օրը ցերեկով փողոցում, պարսկահպատակ յայտնի հարուստ և տեղական հայերից յարգված Մրզա-Բալա Կասումովը դաշոյնի մի հարուածով սպանվում է։ Զարագործը, որ Միրզա-Նուսուի Ահմէդ-զադէ անունով մի երիտասարդ է եղել, ձերբակալվում է ու տարվում ոստիկանատուն։ Հետևեալ օրը, ամսի 17-ին, երբ չարագործը հարցաքննվելիս է եղել ոստիկանատանը, մի պարսկահպատակ երիտասարդ կողմից դաշոյնի երկու հարուած է ստանում և սպանվում։

◆ Ցայտնի բարեգործ և հասարակական գործիչ Ն. Ա. Շախով պարբասակամութիւն է յայտնել 15,000 ռուբլի նուիրաբերելու պրօֆ. Վ. Մ. Բեխտերևին բարձր բժշկական դպրոց բանալու համար։ Բարձր մեդիցինական դպրոցը հիմնելու է պրօֆ. Բեխտերևը Պետերբուրգի հոգեբանական ինստիտուտին կից, մասնաւորապէս այն անձերի համար, որոնք արդէն վերջացրել են բժշկական կրթութիւնը և պրակտիկայով են պարապում։

◆ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը ուշադրութիւն է դարձրել վերջին ժամանակներս այնքան ծաւալ ստացած բարեգործական վիճակախաղերի վրա։ Որոշված է ժամանակաւորապէս թոյլ չը տալ նոր վիճակախաղեր սարքել, մինչև դրա վերաբերմամբ նոր օրինագիծ մշակելը։ Վերաքննութիւնը մի քանի բարեգործական ընկերութիւնների մէջ, որոնք վիճակախաղ են սարքում, պարզել է, որ այդ վիճակախաղերից օգտվում են վիճակախաղը ձեռնարկողները, որոնք բարեգ. ընկ. հրաւէր են ստանում այդ բանը կազմակերպելու։

◆ Արքունական մենաւաճառութիւնից ընդհանուր եկամուտ է եղել 936,000,000 ր., այդ գումարից գինու օպերացիայի վրա ծախսվել է՝ 240,000,000 ռուբլի, իսկ զուտ արդիւնքը կազմում է 700,000,000 ռուբլի։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

—

Պետերբուրգ, 6 մարտի

Տարին մի անգամ Պետերբուրգի հայ ուսանողութիւնը աւանդական կարգով տալիս է մի երաժշտական երեկոյթ։

Այդ երեկոյթը թէև ուսանողութիւնն է կազմակերպում և նրա եկամուտը յատկացվում է ուսանողական դանձարանին, այնուամենայնիւ վերջինս ընդհանուր հայկական բնաւորութիւն է կրել և հայկական նշանակութիւն ունի։ Այնպէս որ՝ դրանով շահագրգռված են ոչ միայն ուսանողները, այլ և տեղիս հայ գաղութը, որը միշտ էլ առանձին հետաքրքրութեամբ սպասում է այդ երեկոյթին. այդ է պատճառը, որ գաղութը յանձին իր հասարակական գործիչների և ականաւոր երաժիշտների միշտ ակտիվ մասնակցութիւն է ցոյց տուել երեկոյթի անմիջական կազմակերպութեան։

Այս տարվայ երեկոյթը տեղի ունեցաւ Ավնուականների ժողովարանի դահլիճում մարտի 5-ին։

Ուսանողական բիւրօն այս տարի կարողացաւ աշող կազմակերպված դուրս գալ։

Երաժշտական ընդհանուր մասի կառավարիչն էր Կայսերական թատրոնի շնորհալի արտիստ Գարագաշը, իսկ երեկոյթի ընդհանուր կարգադրիչն էր եկեղեցական խորհրդի անդամ Գ. Բ. Բողդանեանը։

Երեկոյթը բաց արեց երիտասարդ երաժիշտ Անուշաւան Տէր-Ղևոնդեանի երգեցիկ խառն խումբը Gaudeamus igitur երգով. ապա նոյն գեղեցիկ կազմված խումբը վերին աստիճանի ներդաշնակօրէն երգեց սիմֆոնիկական օրկէստրի ուղեկցութեամբ «Փառք» (Մատուռեանի) սանաւորը (դաշ. Տէր-Ղևոնդեանի), որը բուռն ծափահարութիւններով երգվեց երկրորդ անգամ։ Սրան հետևեց սիմֆոնիկական օրկէստրը, որ դեկավարում էր պ. Սպենդիարեանը. օրկէստրը գեղեցիկ կերպով նուագեց պ. Սպենդիարեանի դաշնակած մի շարք Ղրիմի էսքիզներ, այլ և ձայնակցեց մեր տաղանդաւոր Չուեթակահար Նալբանդեանին։

Առանձնապէս աչքի ընկաւ արտիստուհի Պապօվան, որ երգեց ինչպէս Գարագաշի հետ միասին, նոյնպէս առանձին մի քանի անգամ։

Կօնցերտի երկրորդ մասում հանդէս եկաւ տեղիս հայ երաժշտասիրաց ընկերութեան հայկական թատրոնների խումբը՝ Բալա-Մելիքի ղեկավարութեամբ, որ նուագեց «Մեր հայրենիք», «Սասունի մարշ» և մի քանի հայկական ժողովրդական երգեր։ Ապա տիկ. Լ. Ե. Զաքարեանը շատ գեղեցիկ պարեց միրզայի և լեզգինկա պարերը։

Գարագաշի, Նալբանդեանի և Սպենդիարեանի հանդէս գալը մեծ շուք տուեց երեկոյթին։

Դանլիճի կողմնակի սենեակները զարդարված էին ասիական գորգերով ու նկարներով. այդ մասի դեկավարն էր Նկարիչ Սուրէնեանը։

Երեկոյթը անցաւ աշող, հասարակութիւնը տարաւ իր հետ լաւ տպաւորութիւն։

Երեկոյթից ստացված զուտ արդիւնքը կը հասնի հազարի։ Դ. Դերենիկեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Էջմիածին, 26 փետրվարի

«Մշակի» № 39-ում պ. Հ. Ա.-ի գրախօսականում, պ. Ֆրեդերիկ Մակլէրի վերջերս հրատարակած «Miniatures Arméniennes» ժողովածուի մասին, հետևեալ մեղադրական տողերն են ուղղված Մայր Աթոռի միաբանութեան հասցէին։

«Բայց նա (Մակլէրի ժողովածուն) մի դառն նօթ ևս մտցնում է մեզ հայերիս և գլխաւորապէս Էջմիածնի վանականների համար։ Իր այդ գեղեցիկ և արժէքաւոր հրատարակութիւնը Ֆրանսացի գիտնականը կազմել է Էջմիածնի մատենադարանի ձեռագիրների մէջ մի վոքր մասի ուսումնասիրութեան հիման վրա՝ ապրելով Էջմիածնում մի ամիս։ Արդ մեր Էջմիածնի վանականները, որոնք տարին տասներկու ամիս իրանց տրամադրութեան ներքոյ ունեն այդ ձեռագիրները, ինչ են անում, երբ մենք մեր ազգային դանձերի մասին տեղեկութիւն ենք ստանում միայն օտարազգիներից»։

Թող ներվի ինձ, իբրև Էջմիածնի մի վանականի, տալ ի պաշտպանութիւն իմ եղբայրակիցների և իմ, հետևեալ պատասխանը այս մեղադրանքին։

Մեր ազգային դանձերը միայն մասնաւոր նկարներով չեն սահմանափակվում, այլ ամբողջ հին ու նոր, բանաւոր և գրաւոր գրականութիւն է. իսկ այն դերը, որ հայ գրականութեան պատմութեան մէջ Էջմիածնի միաբանութեանն է պատկանում, այնքան բարձր է և պարզ, որ ուրանալ չէ կարելի։ Սկսած Սիմէօն կաթողիկոսի օրերից այդ միաբանութիւնը տուել է, պարագաները որքան ներել են, վաստակաւորներ հայրենի գրականութեան համար։ Կանգ առնելով մասնաւորապէս մեր ժամանակի Էջմիածնականների վրա՝ չենք կարող անտես առնել այնպիսի պատրաստված, աշխատասէր և պատկառելի դէմքեր, որպիսիք են գպիր Գալուստ Տէր-Միքայելեան, Կարապետ եպ., Մեսրոպ եպ., Կոմիտաս վարդապետ, Տիրայր վարդապետ և Գարեգին վարդապետ. առանց բարձրագոյն ուսման որպիսի անվնահատելի ծառայութիւն են մատուցել Խաչիկ վարդապետն իր հսկայ պեղումներով և կամ Սահակ վարդապետ Ամատունին իր անզուգական «Բառ ու բան»-ով։ Եթէ այսօրվայ օրս որևէ հայ կամ օտար գիտնական հնարաւորութիւն ունի Մայր Աթոռի ձեռագիրներից օգտվելու, այդ շնորհիւ հ. Ամատունու տարիներով գուրգուրած ձեռագրատան է։ Չեմ խօսում այն միաբանների մասին, որոնք ուրիշ ճիւղերում են աշխատած և աշխատում, օր.՝ Ցուսիկ, Բարդուղիմէոս, Մխիթար, Մատթէոս եպիսկոպոսներ, Ներսէս, Արտակ վարդապետներ և այլն։

Իսկ եթէ «ազգային գանձ» ասելով պիտի հասկանանք միայն մանրանկարներ, այդտեղ ևս Մայր Աթոռի միաբանութեան մէջ կան աւելի արժանիներ պարծանքի, քան պ. Մակլէրը, որ, միջնակեալ ասեմ, ցայսօր չի արտադրել դեռ ոչ մի, բառի բուն իմաստով, ինքնուրոյն գիտական գործ *)։ Օրինակ՝ Գարեգին վարդապետը, որի աշխատութեան պ. Հ. Առաքելեանը նոյնքան ծանօթ է, որքան և ես. կամ Մեսրոպ եպ. մագիստրոսը, որ Մակլէրից շատ վաղ է սկսել իր գիտական ճանապարհորդութիւններն ու հայ մանրանկարչութեան մասին իր ինքնուրոյն տեսութիւններն էլ հրատարակել «Ազգագրական Հանդէսում»։

Ես չէի կամենում խօսել և իմ մասին, բայց այս դէպքում լռելն յանցանք եմ համարում։ Եթէ պ. Մակլէրը Պարիզում նըստած, Գէօթնէր գրավաճառ-հրատարակչի ընձեռած դիւրութիւններով, և դպիր Գալուստի ջանքերով լուսանկարել տրված եւ Էջմիածնից ուղարկված մի քանի մանրանկարներ է լոյս ընծայել Էջմիածնի ձեռագիրներից, այն ևս տարիներ յետոյ, տուղերիս գրողը սոսկ անհատական ջանքերով, մի շարք անհրատարակելի անուանաստ պայմաններում, իր ուսուցչական ու այլ ճիւղերի գրական աշխատանքների կողքին, ընդամենը միայն մի տարվայ ընթացքում ձեռնարկել ու շատ շուտով կաւարտի հայ մանրանկարչութեան մի աւելի թէ գիտական և թէ գեղարուեստական ժողովածու, իր իսկ ձեռքի նարազատ վերարտադրութեամբ, նոյն ոսկով, նոյն գոյներով, նոյն փայլով, և պատրաստ է պատասխանելու ամենաբծախնդիր քննադատութեան։ Բայց ես, Էջմիածնի վանական, որի օգնութեան շատ է դիմել հայագէտ Մակլէրը իր գիտական հրատարակութիւնների առիթով, նրա չափ բաղդաւոր լինելու յոյս չունեմ. և աչքերի լոյսի գնով դարաւոր փոշիների տակից հանված «ազգային գանձերի» իմ այդ ժողովածուն երևի կը մնայ անտիպ ու երեսի վրա։

Մեսրոպ վ. Մաքսուտեան

—

Մեծ-Ղարաքիլիսայ 10 մարտի

Սրանով պարտք եմ համարում յայտնել խմբագրութեանդ, որ «Մշակի» № 49-ում «Տեղացի» ստորագրութեամբ տպված յօդուածս Մեծ-Ղարաքիլիսայի ոստուէր պ. Թոստոմեանի և երեցփոխ պ. Յարութիւնեանի մասին պէտք է համարել սխալանքի և թիւրիմացութեան արդիւնք, որի համար սրանով ներողութիւն եմ խնդրում թէ խմբագրութիւնից և թէ յիշեալ պարոններից։

Տեղացի

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՆՆԵՐ

—

Թիֆլիս, 12 մարտի

Կ. Հ. Բ. Ընկ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացել է յօդուտ Ընկ. Զրի և Էժանագին աշակերտական ճաշարանին հետևեալ նուիրատուութիւնները. 1) Նարիմանեանի ժառանգներից ի յիշատակ իրանց հանուցեալ հօր՝ Նիկոլայ Նարիմանեանի՝ հոգեհացի փոխարէն 25 ր.։ 2) Տիկ. Ս. Մելիք-Փաշայեանից պսակի փոխարէն, ի յիշատակ հանգուցեալ Ս. Մ. Տէր-Առաքելեանի, 10 ռուբլի։ Խորհուրդ

—

Թիֆլիս, 8 մարտի

Նորաշէնի ս. Մարիմեան օրիորդաց դպրոցի չքաւոր աշակերտուհիների ձրի ճաշարանի օգտին նորոգ հանգուցեալ Ալ. Ց. Քիշմիշեանի դագաղի վրա պսակ դնելու փոխարէն նոյն ճաշարանի վարչութիւնը ստացաւ՝ գնդապետ Սահակեանից 15 ր., հանգուցեալի ամուսնի Գայիանէ Երուանդեանից 5 ր., թաղման օրը՝ մարտի 2-ին՝ յուղարկաւորութեանը ներկայ գտնվող հասարակութեան անդամներից, որոնք դիտեցին նաև ճաշարանը, 32 ր., նորոգ հանգուցեալ Առաքել Վարդապետեանի այրուց մուռնչացի փոխարէն 25 ր.։

Վարչութիւնս յայտնում է վերոյիշեալ նուիրատուներին իր խորին շնորհակալութիւնը։

Նախագահ վարչութեան՝

Սարգիս ա.-ք. Շեհոյեան

—

Ցարսկիէ-Կօլօդցի, 8 մարտի

Ցարսկիէ-Կօլօդցիի հայոց եկեղեցին այս տարի նուէրներ ստացաւ հետևեալ անձնաւորութիւններից. Ծղալօր Բէժանեանը նուիրեց բուռվար, Յովհաննէս Թանդիլեանը նուիրեց գրքակալ, Սահակ և Լեոն Ամիրեանցները նուիրեցին խաչվառ, Գրիգոր Դաւթեանը նուիրեց արծաթէ մասնատուփ, օրիորդ Կատարինէ Լիանոզեանը նուիրեց դպրոցին 1914 թ. «Հասկեր»։ Վերոյիշեալ անձնաւորութիւններին յայտնում եմ խորին շնորհակալութիւնս։

Ցակոբ ք. Գրիգորեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ ԴԵՐԸ

—

Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնական նպատակն է Հայաստանի ժողովուրդին օգնել բարոյապէս և մտաւորապէս։

Համիդի վարչութեան օրով՝ Բարեգործականը կրցած ըլլաս ժողովուրդին մտաւորական և բարոյական ցաւերը մասամբ մոռցնելու համար։

Սահմանադրական ըէժիմին տակ, մեր գործունէութիւնը՝ մի աւելի ընդարձակուեցաւ։ Բարեգործականը արդարև իր մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ ըլլալ կրթական գործը և, Միացեալ Ընկերութեանց հետ համագործակցութեամբ, հիմնեց Վանայ Վարժապետանոցը և լուսաւորութեան կարօտ անկիւններու մէջ ալ բազմաթիւ նախնական վարժարաններ և օրբանոց-դպրոց մը։

Եւ սակայն Միութեան բուն գործունէութիւնը ճիշդ ասկէ ետքն է, որ պիտի սկսի։

Հայկական նահանգներու բարենորոգմունքն այն ժամանակ միայն դրական արդիւնք յառաջ կրնան բերել, երբ ժողովուրդին բարոյական և մտաւորական մակարդակը բարձրացնելու միջոցներ ստեղծուին հայրենի հողին վրայ։

Կիլիկիոյի մէջ ալ մօտիկ վէս դարէ ի վեր բարենորոգմունք գործադրուած են, հոն տարիներէ ի վեր «կանոնի, ինչքի, պատուոյ» ապահովութիւն կը տիրէ, այսուամենայնիւ տեղւոյն բնիկ ժողովուրդը ամեն տարի տասը հազարով Ամերիկա կը գաղթէ, վի իր բնիկ երկրին մէջ ոչ բարոյական, ոչ ալ նիւթական մնուդ կրնայ կոր գտնել։ Այս ընթացքով հեռու չէ այն թուականը, երբ Կիլիկիոյի բնիկ տարրը երկիրը բոլորովին դատարկէ....

Մենք թէ օսմանեան կառավարութեան և թէ եւրոպական պետութեանց երախտապարտ ենք, որ, իրենց գնահատելի համագործակցութեամբ, Հայաստանի մէջ հանրային ապահովութիւնը վերջապէս պիտի երաշխաւորեն։

Բայց, ինչպէս ըսինք, այդքանը չի բաւեր երկրի մը վերածնունդը ապահովելու համար։

Մեզի ամենէն աւելի երկու բան պէտք է հիմա, մարդ և դրամ։

Մարդ արտադրելու համար դպրոցի պէտք ունինք, իսկ դրամ, հարստութիւն յառաջ բերելու համար ալ՝ երկրագործական, գիւղատնտեսական, ճարտարարուեստական ընդարձակ ձեռնարկներու։

Թէպէտ շատ ամեն տեղ դպրոցներ ունինք արդարև, բայց անոնք դժբաղդաբար մարդ պատրաստելու անկարող վիճակի մէջ կը գտնուին, զի դպրոց ըսելով ուսուցիչ կը հասկնանք, և մենք ուսուցիչ չունինք։ Մեր ուսուցիչները, հազուագիւտ բացառութիւնները յարգելով, մարդ չեն կրնար հասցնել, սա պարզ պատճառով՝ որ նախ իրենք մարդ ըլլալու պէտք ունին։

Ուստի եթէ կուզենք որ Հայաստանի ժողովուրդին բարոյական մակարդակը բարձրանայ, այսինքն կարենանք մարդ հասցնել, պէտք է նախ և առաջ ուսուցիչ պատրաստենք։ Այս շաւղին մէջ Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Մթութիւնը մեծ դեր մը կրնայ կատարել և պէտք է որ կատարէ։

Հարկ անհրաժեշտ է որ Միութեան ծախքով առ նուազն 50 երիտասարդներ ուսուցչութեան պատրաստուին Եւրոպայի և Ամերիկայի համալսարաններուն մէջ[1])։

Այդ երիտասարդներու ընտրութեան գործին մէջ ամենախիստ հսկողութիւն մը հարկաւոր է, որպէսզի Ժառանգաւորաց իմաստասիրական բարոյական ունեցող անձերը միայն յատկացուին կրթութեան գործին, զի ազգի մը դատարակութիւնը պատրաստելու կոչուող անձերուն համար՝ միայն խելքը, ուշիմութիւնը չի բաւեր, այլ, ինչպէս գրած էր Միքայէլ Կիւրճեան և վերջերս ողբացեալ Զաւարեան, ասնին ալ օրինակը, տարբեր խօսքով՝ ընտիր, ժառանգական առաքինութիւնը հարկաւոր է։

Վերոյիշեալ 50 ուսուցիչք, քանի մը տարուան մէջ իրենց շրջանը տարտեղով, կարող են Հայաստանի մէջ հիմնել առ նուազն 10 վարժապետանոց, իւրաքանչիւրը հարիւրաւոր ուսանողներով, այնպէս որ 10 տարիէն՝ մեր բնագաւառին մէջ կունենանք քանի մը հազար իրենց պաշտօնին գիտակից, շէնքով շնորհքով դասարանները և 20 տարի վերջը Հայաստանի մէջ կունենանք նոր սերունդ մը, նկարագրի գեղեցիկ յատկութիւններով օժտուած և ազգ կոչուելու արժանի։

Սպասելով սակայն որ Միութեան սաները իրենց շրջանն աւարտեն, Բարեգործականը կարող է դէթ 3—4 վարժապետանոցներ հաստատել անմիջապէս մայր երկրին մէջ՝ ի պաշտօն կոչելով մեր ուսուցիչներէն լաւագոյն այժերը։

Այս տեսակէտով Միացեալ ալ անդուլ իր ջանքերը միացնելու է Բարեգործականին, կարելի եղածին չափ շուտով դարման առնելու համար մեր կրթական արդի ողբալի դրութեան։

Բարեգործականին երկրորդ և ոչ նուազ կարևոր գործը պիտի ըլլայ բնագաւառի ժողովուրդին ապրուստի միջոցներ հայթայթել, որպէսզի արտագաղթի վտանգաւոր հոսանքը կարելի ըլլայ արմատապէս դադրեցնել։

Նպատակի գրութիւնը բարեգործութիւն չենք նկատեր մենք։ Անիկա մերինին պէս ազէտ ժողովուրդները մուրացկանութեան և

*) Գ. Մակլէրի գիտական համարված գործերից ամենաթարմը—«Rapport sur une mission scientifique en Arménie Russe et en Arménie Turque», Paris, 19 1- արժէքի էկեղ տալին կը կոչնէը, եթէ չը լինէր պ. Գալուստը, որի կարծիքներն իրրև իրն է մէջ բերում, կամ այն ժամանակ Պարիզում ուսանող մի Մեսրոպ վարդ. Մաքսուտեան, որ պատմական յիշատակարաններն է թարգմանել ֆրանսերէնի և սրբագրութիւններն էլ իրկու անգամ աչքից անց կացրել։

[1]) Ծ. Խ.—Դեղեցիկ թելադրանք, բայց Միութեան ներկայ միջոցները բնաւ թոյլատու չեն անոր գործադրութեան։ Հարկ պիտի ըլլար Միութեան տարեկան եկամուտը ամբողջապէս յատկացնել այդ գործին։

ծուլութեան կը վարժեցնէ, զանոնք կանբարոյականացնէ։

Գործ հայթայթել պէտք է մեր ժողովուրդին, որպէսզի կարենայ իր օրապահիկը մայր երկրին մէջ շահիլ։

Եւ եթէ մէթոդիկ ծրագիր մը մշակուելու ըլլայ, գործ հայթայթելը դժուար չէ։ Հայաստան այնքան բնական հարստութիւններ ունի, որ արդի ազգաբնակչութեան ամենապատիկն անգամ շատ երջանկութեամբ կրնայ ապրիլ հոն, բաւական է որ այդ բնական հարստութիւններէն օգտուիլ գիտցող գտնուի։

Բարեգործականը իր ծոցին մէջ շատ մը ակնառոր մասնագէտներ և անտեսագէտներ ունի, որոնք կրնան սքանչելիօրէն օգտուիլ երկրին ընծայած հաստատութիւններէն[2]։

Արդէն, ընդհանուր առմամբ խօսելով, մեր հարուստները ուշադրութիւն դարձնելու են, որ գլխաւորաբար բնիկ ժողովուրդը օգտուի երկրին նոր պայմաններէն և ոչ թէ օտար դրամատէրեր, որոնք կրնան անհոգատես, անտարբեր կեցուածքները ի նպաստ իրենց շահագործել։

Բայց ժողովուրդին այս կերպով օգնելու համար մեծաքանակ դրամի պէտք կայ և Բարեգործականի տրամադրելի միջոցները դժբաղդաբար անբաւական են ամեն պէտք միանգամայն գոհացնելու։

Բարեգործականը անշուշտ չի փախչիր կատարելէ այն ամեն բաները, զորս իր պարտականութիւնը կը նկատէ, եթէ երբէք ազգին դրամատէրերը ի վիճակի դնեն զայն նորանոր նպաստներով և ազգասիրական զոհողութիւններով։

Բարեգործականին մեծ և նոր զարկ մը տալու Թուրքական պարտականութիւնը անշուշտ Թուրքահայերուն կը պատկանի, բայց մեր ռուսահայ եղբայրներն ալ, որ բաղդատաբար մեզմէ շատ աւելի բարեկեցիկ դիրք մը ունին, կրնան իրենց կողմէն օգնութեան գնահատելի բաժին մը բերել Բարեգործականի մնդուկին։

Որքան որ գիտենք, ռուսահայը տակաւին ոեէ օժանդակութիւն մը չբրաւ Մխիթեան։

Ռուսահայք ապահովաբար անգամին գումարներ կրնային տրամադրել Բարեգործականին, եթէ այս վերջնոյն արժանաւոր նախագահը՝ վսեմ. Պողոս-փաշա Նուպար ատրիթ և ժամանակ ունենար անգամ մը Կովկաս այցելելու[3], ուր տեղւոյն հայութեան բոլոր դասակարգերը ապահովաբար լաւագոյն ընդունելութիւնը պիտի ընէին և իրենց քսակը լայն բանային Բարեգործականի կողմէ հայութեան վերածնունդին համար մտածուած ծրագիրներուն։

(«Մխիթիւն») Լեոն Մկրտիչեան

ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՑԳԻՑ

Էրզրում, 21 փետրվ.

Վճռված հարց է, որ հայերս պիտի մասնակցինք օսմանեան պարլամենտի ընտրութիւններին. մասնակցելու հրահանգն էլ արդէն եկել է ազգային պատրիարքարանից տեղիս առաջնորդին։

Այսօր այդ առիթով գաւառական երեսփոխանական ժողովի նիստը տեղի ունեցաւ. օրակարգի մէջ պարլամենտական թեկնածուների խնդիրն էր դրվել. հաւաքվել էր Դաշնակցութեան նախկին փաւքի օրերին ընտրված, այսօր էլ իրանց պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը չը լրանալու պատճառով դեռ ազգային աթոռները զբաւող թայֆայական երեսփոխանների տգէտ ու միայն իւրայինների շահը և աղողութիւնը փնտռող մոլորվածների ստուար բազմութիւնը. դրանք պիտի որոշէին, թէ Էրզրումի հայութեան կողմից ով կարող է արժանաւոր թեկնածու համարվել. դրանք՝ այդ ոչխարային հօտն էլ որոշեց գարձեալ դնել Վարդգէսի և Գ. Փաստրմաճեանի թեկնածութիւնը, և այդ՝ հէնց միայն նրա համար, որ Դաշնակցութեան շահն այդ էր պահանջում, որ անսխալական շէֆերը այդպէս էին որոշել։ Ոչ ոք չը համարձակվեց այդ անձերին քննադատութեան բովից անց կացնելու, ոչ ոք չանդրադարձաւ նրանց անցեալ գործունէութեան կորստաբեր հետևանքների վրա, և այդ՝ հասկանալի պատճառներով... հակառակորդն անգամ լռեց. և մենք չենք մեղադրում այդ լռողներին, որովհետև իրականութեան դէպքերին և երևոյթներին ու հետևանքներին քաջ ծանօթ ենք... Ա. Կ.

---

[2]) Ծ. Խ.—Մխիթեան կեդր. ժողովը այժմ առաւելապէս այդ հարցով է որ կը շահախնդրուի, և չի դադրիր գործնական միջոցներ փնտռելէ այդ նպատակին իրագործման համար։ Ցաւալի է սակայն, որ յարմար գետին մը չէ պատրաստուած տակաւին, ինչպէս եղած է ցարդ կրթական կուսակցին մէջ, և այդ ձեռնարկները կարծուածէն շատ աւելի կնճռալից և խոտապահանջ են, մնաց որ հոն՝ ուր դրամը կայ՝ մարդը կը պակսի, և հոն՝ ուր մարդը կայ՝ դրամ է որ չի բաւեր։

[3]) Ծ. Խ.—Որքան դժուար պիտի ըլլար Ն. վսեմութեան՝ անձամբ անձին Կովկասի մէջ կատարել այդ առաքելութիւնը, երբ գաղտնիք չէ, թէ կեդր. ժողովին վսեմ. ատենապետը իր ծանօթ փափկանկատութեամբը կը խորշի անձամբ «գրամ ուզելու» հարկէն և կը սպասէ միայն, որ ազգասէր հայեր ըմբռնեն և գնահատեն գործը, ինքնաբերաբար վստահելով իրենց լուման՝ իր հովանաւորած ու կառավարած ձեռնարկին ի նպաստ։

ՌՈՒՍՆԵՐԻ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԳԱՂԹԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Պարսկական լրագիր «Հաբլ-ուլ-Մաթին» թշնամաբար է վերաբերվում ռուսների Պարսկաստան գաղթելուն։

«Ինչպէս երևում է այն տեղեկութիւններից, որ մենք ստանում ենք պարսիկ յարգելի գործիչների կողմից,— ասում է «Հաբլ-ուլ-Մաթինը», — Ռուսաստանը ներկայումս Հիւսիսային Պարսկաստանում այնպիսի չափ է մտցնում, որի տենդենցը զբաղուար չէ հասկանալ։ Նա ռուս գաղթականների խմբերով բնակեցնում է Հիւսիսային Պարսկաստանը։ Եւ օր օրի վրա գաղթականների թիւը աւելանում է Իրանում, որոնք չնչին գներով անգամին վարելահողեր են գնում տեղական կալուածատէր խաներից։

«Ներկայ տարում ռուս գաղթականների թիւը Պարսկաստանում հասել է 100,000-ի։

«Ըստ երևոյթին ռուսները կամենում են բնակվել Հիւսիսային Պարսկաստանում, որպէս զի յետոյ յենվելով այդ հանգամանքի վրա՝ իրանք հիւսիսը միացնեն Ռուսաստանին։ Մինչ այդպէս չարաւ Բիսմարկը, երբ մտածեց Շլեզվիգ-Հոլշտէյնը միացնել Գերմանիային։ Սկզբում երկիրը լցրեց գերմանացի գաղթականներով, իսկ յետոյ տիրապետեց Նրան, յանուն գերմանական ժողովրդի։

«Պարսիկ կառավարութիւն պէտք է իր կողմից քայլ անի այդ վտանգաւոր երևոյթի առաջն առնելու համար։ Եւ դրա համար հարկաւոր են հետևեալ միջոցները։ Պարսիկ կառավարութիւնը պէտք է արգելի օտարներին անշարժ կայքեր ձեռք բերել Պարսկաստանում, այսինքն՝ անտառներ, այգիներ, վարելահողեր և այլն։ Մենք կարող ենք յենվել Թուրքմենչայի դաշնագրի վրա, որը շատ պարզ է և մեկին։ Զը բաւականանալով դրանով, պարսկական պարլամենտը պէտք է նոր օրէնք հրատարակի, օտարերկրեայ գաղթականների թիւը Պարսկաստանում սահմանափակելու համար»։

ԹԻՒՐՔԻԱՆ ԶԻՆՎՈՒՄ Է ԿՈՎԿԱՍԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Մարտի 2-ին, Կ. Պոլսում, գեներալ ֆոն-Սանդերսի մօտ, Էնվէր փաշայի մասնակցութեամբ, կայացաւ գերմանական զինուորական միսիայի օֆիցէրների խորհրդակցութիւնը։

Սանդերսի տուած տեղեկութիւնների հիման վրա, որ իբր թէ Ռուսաստանը պատերազմական պատրաստութիւն է տեսնում Կովկասում, խորհրդակցութիւնը անհրաժեշտ գտաւ անմիջապէս ուժեղացնել թիւրքական պաշտպանութեան գործը Կովկասի սահմաններում հետևեալ՝ 16-րդ հետեոտն, եօթերորդ թնդանօթաձիգ և 9-րդ հեծեալ գնդերով։

Էնվէր փաշան թիւրք կառավարութեան կողմից խոստացաւ, որ գերմանացիների այդ պահանջները կը կատարվեն։ («Р. Сл.»)

ԿԱԼՄԷՏՏԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Պարիզից հեռագրում են, որ Կալմէտտի թաղումը մասնակցում են տասնեակ հազարաւոր մարդ։ Ֆրանցիսկեան տաճարում թոյլ էին տալիս միմիայն հրաւիրվածներին։

Դագաղին հետևում էին մի քանի դիակառք պսակներով լեփ լեցուն, որոնց թուում հոյակապ պսակ կար Պարիզի լրագիրների անօրէնների կողմից և առանձին պսակներ շատ լրագիրների կողմից։

«Figaro»-ի խմբագրութեան անդամները գնում էին դագաղի ետևից in corpore.

Եկեղեցում հոգեհանդիսին ներկայ էին մինիստրներ Բարտուն և Բրիանը։

Ոչ մի ճառ չարտասանվեց։

Թաղումը կայացաւ Բարիօնոյ գերեզմանատանը տոհմական դամբարանում։

Առաջարկաւորութեան ժամանակ ձեռք էին առնված արտաքոյ կարգի նախազգուշական միջոցներ։ Ամենուրեք դրված էին հեծեալ ու հետիոտն ոստիկաններ։ Ամբոխի մէջ վխտում էին բազմաթիւ ոստիկանական գործակալներ՝ քաղաքացիների զգեստով։

«Camelots dn roi» լիգայի անդամները ներկայ էին առանց դէնքի։

Երբ ամբոխը ցրվում էր գերեզմանատնից, «Camelots du roi»-ի անդամները ցոյց արին։

— Կորչի Կայօն,—աղաղակում էին նրանք։

Այդ ժամանակ ամբոխում կրակոց հնչեց և սկսվեց իրարանցում։ Ոստիկանութեանը աջողվեց ցրել ցուցարարներին։ Կան շատ կալանաւորվածներ և նրանց թըվում «Camelots»-ի պարագլուխ Մօրիս Պիժօնը։ Ցուցարարների մի մասը կամեցաւ դիմել դէպի Սէն-Լազարի բանտը, բայց մեծ թիով ոստիկաններ կտրեցին նրանց ճանապարհը։

Ինչպէս հաղորդում են, Կալմէտտին սպանող տ. Կայօն, նրա պաշտպան Լաբօրիի միջնորդութեան համաձայն, ենթարկվելու է բժշկական քննութեան, որպէսզի պարզվի, թէ արդեօք յանցագործութեան բօպէին նա չէր գտնվում անգիտակցութեան մէջ։ Մինչդեռ «Figaro»-ն պնդում է, թէ նա հատատ ապացոյցներ ունի, որ տ. Կայօն, նախքան մահափորձը, կատարել է ատրճանակ պարզելու վարժութիւններ։ Բայց միւս կողմից տիկին Կայօյի ծանօթները մատնանշում են, որ Պարիզի կանանցից շատերը, որոնք աւտօմօբիլներով էկսկուրսիա են կատարում, Բօնօ աւտոպատի պատմութիւնից յետոյ, պահում են մօտները ատրճանակ և վարժվում կրակելու մէջ։ Հաւանօրէն դրանով էլ զբաղվում էր իր ժամանակ տ. Կայօն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱ

Հարցապնդում Ֆրանս. պարլամենտում Պուտիլովեան գործարանի մասին։ — «Рус. Вѣд.»-ն հաղորդում է, որ Պարիզի պատգամաւորների պալատում, սոցիալիստներ Տօմա և Ժորէս հարցապնդում արին այն ինցիդենտի առիթով, որ եղել է Պուտիլովեան գործարանում։

Դուսմերգ պատասխանելով Տօմային ասաց ի միջի այլոց, թէ այդ գործում ոչ մի գաղտնիք չը կար։ Միայն մրցութիւն է եղել երկու արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների միջև։ Շնորհիւ մեր եռանդուն գործունէութեան և շնորհիւ ռուս կառավարութեան աջակցութեան ու բարեացակամութեան, գործը վճռվել է օգուտ ֆրանսիական արդիւնաբերութեան (ծափեր)։ Այնուհետև Դուսմերգ հաստատում է, որ Պերմի գործարանը սարքելու գործի մէջ Ռուսաստանը բաւարարութիւն է տուել ֆրանսիական արդիւնաբերութեան։

Պատգամաւորների պալատը ընդունեց Դուսմերգի պաշտպանած, հերթական գործերին անցնելու բանաձևը, որի մէջ յայտ է յայտնվում, որ կառավարութիւնը հոգ կը տանի, որպէս զի ֆրանսիական արդիւնաբերական նախաձեռնողների յուսմունքը չը խանգարի Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականութիւնը և չը խախտի խաղաղութիւնը։

ԱՆԳԼԻԱ

Հնկայական ցոյց.—Լոնդոնի բոլոր ծայրերից դէպի հռչակաւոր Հայդ-Պարկ են դիմում ժողովրդի խիտ շարքեր. բազմաթիւ նուագախմբեր նուագում են «Մարսելիէզը» և «Ինտերնասիոնալ». ծածանում են դրօշակները՝ բողոքող մակագրութիւններով։ Հայդ-Պարկը գլուխների ծով է ներկայացնում. հարիւր-հազարաւոր ամբոխը ծածկել է պարկի սքանչելի մարգագետինները։ Մի հսկայական ժողովրդական ցոյց, մի հսկայական բողոք։ Անգլիացին վրդովված է իր հիմնական օրէնքի, Habeas corpus-ի խախտվելու դէպքից։

Հարաւային Աֆրիկայի դէպքերի ժամանակ այնտեղի բանտարկութեան պարագլուխներից 9 հոգի, առանց դատաստանի վճռի, ադմինիստրատիվ կերպով ձերբակալվել ու աքսորվել են, այսինքն, շղթնաս են նստացվել և առաջին կարգով ուղարկվել Անգլիա։ Խախտվել է անձի անձեռնմխելիութեան իրաւունքը։ Թէև Հարաւային Աֆրիկան Մեծ Բրիտանիայի հեռաւոր գաղութներից մէկն է, որը միայն պաշտօնական կապ ունի մետրոպոլիայի հետ, բայց բաւական է արդէն և այն, որ աքսորվածները անգլիահպատակներ են։

Հայդ-Պարկում շինված 9 պլատֆորմաներից լսվում է թէ աքսորեալների և թէ տեղացիների բողոքը։ Առաջինները աւելի չափաւոր, աւելի մեղմ են խօսում, մինչդեռ տեղացիները բուռն կերպով են արտայայտում իրանց զայրոյթը։ Նրանք չեն կարողանում հաշտվել քաղաքացու իրաւունքների բռնաբարութեան այդ դէպքի հետ։

«Երեք հարիւր տարվայ ընթացքում դա առաջին դէպքն է, որ մեր ազատութեան մեծ խարիսխն ոտնակոխ է անվում, որ առանց դատարանի, ադմինիստրատիվ կերպով մարդիկ աքսորվում են»—ասում են ճառախօսները։

«Բրիտանական քաղաքացին երկու միջոց ունի իր իրաւունքները պաշտպանելու համար՝ ձայնատուութեան իրաւունքը և զինվելու հնարաւորութիւնը։ Առաջին միջոցով մենք կը կուենք ինդեմնիտետի բիլի դէմ (ինչպէս յայտնի է՝ հարաւ-աֆրիկեան կառավարութիւնը իր գործունէութիւնը օրինաւոր ճանաչելու օրինագիծ է մտցրել պարլամենտը), և եթէ աջողութիւն չունենանք, կը դիմենք երկրորդ միջոցին, զէնքով կը պահանջենք վերադարձնել աքսորվածներին Հարաւային Աֆրիկա»։

«Մենք ընդհանուր գործադուլ կը յայտարարենք և կը ստիպենք վերադարձնել աքսորվածներին»։

Մի շատ կոորեկտ, միշտ հանգիստ անգլիացու կողմից այդպիսի ճառերը՝ մի անսովոր երևոյթ է։ Ուլստերցիների օրինակը, որոնք զինվում են համբուրլի դէմ ապատմբելու սպառնալիքով և դրանով ստիպում կառավարութեանը վիճողութիւնների, կոմպրոմիսների դիմելու, մի պրեցեդենտ կը լինի այդօրինակ դեմոնստրատիվ ցոյցերի համար։

Մի շարք այդպիսի ճառերից յետոյ, բուռն հաւանութեամբ բանաձև է ընդունվում, ուր բողոք է արտայայտվում 9 հոգու ձերբակալելու և ադմինիստրատիվ կերպով աքսորելու դէմ։ Առաջարկվում է անգլիական բանտարկներին ամեն չանք գործ դնել աքսորեալներին Հարաւային Աֆրիկա վերադարձնելու համար։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Սերբիայի և Թուրքիայի դիւանագիտական յարաբերութիւնները արդէն վերականգնված են։ «Правда» լրագիրը գրում է, որ սերբերը իրանց աչքը չեն հեռացնելու իրանց մեծ ազատարար և հովանաւորող Ռուսաստանից։

✦ Այս օրերս Ստոկհոլմում լոյս է տեսնելու մի միլիոն օրինակ և տարածվելու է ամբողջ Շվէդիայում բժ. Սվէն-Գէդինի բրոշիւրը պետական պաշտպանութեան մասին։ Սվէն-Գէդինը մատնանշում է, որ Շվէդիան իր փրկութիւնը ամրապնդելու համար յենվելու է երբեակ դաշնակցութեան, մանաւանդ Գերմանիայի աջակցութեան վրա։

✦ Կոմս Վիտտէն «Wiener Tag.»-ի թղթակցի հետ խօսելիս յայտնել է, որ բացի առևտրական պայմանագրի հարցից, Ռուսաստանի և Գերմանիայի միջև տարաձայնութեան ուրիշ կէտ չը կայ։ Երկու կողմերը ցանկանում են խաղաղութիւն և պատերազմի երկիւղ չէ նախատեսվում։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՆՁՆՈՒՄ Է

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, Ղ. Դերենիկեանին.—Խմբագրութիւնս չէ ստացել ձեր ակնարկած յօդուածը «Լաղարեան ճեմարանի» մասին։ Միւս յօդուածը համագումարների մասին չը տպվեց, որովհետև նոյն նիւթի մասին արդէն ստացված էին և տպված։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶՐԻ ԴԵՂԱՏՈՄՍ ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Իմ մի բարեկամը, լսելով որ ես սաստիկ ստամոքսագուսում ունեմ և գլխացաւ, տուեց ինձ հետևեալ դեղատոմսը, որ կարել էր լրագիրներից մէկից. «Վերցրէք մօտակայ դեղատից կամ դեղապահեստից «Դ-ր Անտոն Մէյէրի Ստօմօկսիդէնից» մի տուփի՝ 75 կօպէկանոց, ընդունէք 2 դեղահատիկ քընելուց, իսկ երկ-երկու հատ էլ անօթի և ճաշելուց առաջ, մինչև որ ձեր ստամոքսը կը կանոնաւորվի։ Քնելուց առաջ ես ընդունեցի 2 դեղահատիկ, հետևեալ առաւօտեան իմ ստամոքսը սկսեց կանոնաւոր գործել։ Ես ազատվեցի մայասլիից, կապութիւնից և ճնշված դրութիւնից, և դրա համար էլ Դ-ր Մէյէրին յայտնում եմ իմ անկեղծ շնորհակալութիւնս։ Ինժինէր Վ. Ս.

Իսկական Ստօմօկսիդէնի իւրաքանչիւր արկղիկի վրա փակցված է հետևեալը. «Издѣліе Лабораторіи Доктора Антона Мейеръ, С.-Петербургъ, Екатерининскій каналъ, 29».

Եթէ անունը խեղաթիրված է կամ լրիվ չէ գրված (Докторъ Антонъ Мейеръ), եթէ հնացէի մէջ թանշանը փոխված է, այդ դէպքում պէտք է գիտնալ, որ քացարծակ կեղծիք է կատարված։

6000 ՌՈՒԲ.

կանխիկ դրամով Դ-ր Անտոն Մէյէր կը բաժանէ Ստօմօկսիդէնով օգտվողների միջև։ Իւրաքանչիւրը բաժին կը ստանայ։

Մանրամասնութիւնները և դրամը երբ տալու մասին կարելի է տեղեկանալ բոլոր դեղատներում և դեղավաճառ խանութներում։

(Պ. 33178)

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս, (նեարկոմէն 606 եւ 914-ով) միզասեռական, վենեռական եւ կաւուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե. (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լուծիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.։

Սօլոլակ, Բէրուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչ փող.), տէլէֆոն 11—75.

(չ. 4) 785. 100—54

„Մշակի" խմբագրատեղը վաճառվում են

հետևեալ վիպական երկերը.

1) ԶՀՈՒԴ ԲՈՒՇԱՆ՝ վէպ Պարսկաստանի կեանքից, Շահրիարի . 1 ր.
2) ԻՆՆՈՍԻՆ ԵՐԵԲԸ, մեծ վէպ Վ. Հիւգոյի, թարգմ. Ա. Սաֆարեանի . . . . . 1 ր. 50 կ.
3) ՈՒՐԱՆԻԱ, ստորգրիտ. վէպ. Կ. Ֆլամարիոնի, թարգմ. Հ. Առաքելեանի . . . . . 1 ր. 50 կ.
4) ՀԱՑԵՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հաարի Բօրդոյի, թարգ. Հ. Առաքելեանի— 60 կ.
5) ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, Շահրիարի . . . . . — 50 կ.
6) ՀԱՑԵՐԵՆԱԶՈՒՐԿ, Ե. Սպիրիի, թարգ. Իս. Յարութիւնեանի . — 50 կ.
7) ԲՍԱՆ ՎԷՊԻԿՆԵՐ, Գի դը Մօպասանի, թարգ. Հ. Առաքելեանի 1 ր. —
8) ՍԱՒԱՐՆՈՂ ՈԳԻՆ վէպ. Ց. Սօլովեանի . . . . . — 40 կ.

Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ վճարելով, կը ստանան 25% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Պերտրիր վճռաով, պահանջողներին կը լինի միմիայն 15%։

Հասցէն՝ Ред. газ. «Мшакъ», Тифлисъ.

(5) 10—6

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռական, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմենօվսկայա փող., № 18 (Զօրանցովի արձանի մօտ) առանձնապէս հիւանդների համար յատկացված բնակարանում։ Բժշկի բնակարան Սեմենօվսկայա, № 16.

(չ.ուս.կ.) 804. 100—65

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՓՈԽԱՆԴՐՎԵԾ նոր բնակարան Սօլոլակում, Բէրուտօվսկայա փող. № 38.

Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.։ Էլեքտրոստերապիա։ Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։ Տէլէֆոն № 388.

(ա. օ.) 112. 100—25

Ղարաբաղի թեմի հայոց եկեղ. դպրոցների համար

Հարկաւոր են

ԵՐԿՈՒ ԾՐԱՆԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒՉ

իւրաքանչիւրը տարեկան մի հազար երկու հարիւր (1200) ռուբլի ռոճիկով։ Ցանկացողները կարող են դիմել՝ Шуша, Архимандриту Завзну. Պէտք է խնդրի հետ ներկայացնել ուսման ցեղը և պաշտօնավարութեան ցուցակը։

Ղարաբաղի թեմի ժամ. կառավարիչ՝
ՁՈՒԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

(օ. մ.) 223. 5—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Բ. ԻԹԽԱՆԵԱՆԻ

հետևեալ աշխատութիւնները «Գուտտենբերգ գրախանութի հրատարակութեամբ.

1) «Կովկասեան ժողովուրդների ազգաբնակչական կազմը, պրոֆեսիոնալ խմբաւորումը եւ հասարակական շերտաւորումը» (ստատիստիկական-անտեսական ուսումնասիրութիւն), ներքին գործերի մինիստրութեան կենտր. կոմիտէտի ուագ խմբագիր Ս. Պատկանովի յատուկ առաջաբանով։ Գինը 75 կօպ., եր. 208.

2) «Экономическія и общественныя основы армяно-грузинскаго антагонизма» (критическій анализъ). Գինը 40 կ., եր. 96.

Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներին։ (օ.մ.) 213. 5—2

✦ ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ ✦

ՏՆԵՐ

Նիկոլայեվսկայա, Զէրքէզովսկայա և Պեռկովսկայա փողոցների վրա, Դիզուրբէում, Մտեեի գաւիվարի վրա մի խանութ, և մի ամարանոց Կօջորում։ Տեղեկանալ Գորլովին. պր. «Օրլանա» հիւրանոցում, № 18, առ. ժամը 10—2-ը և երեկ. ժամը 4—6-ը։

222. 5—2

Փակաւոր-մեխանիկական

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

ՁԱՅՐՎՈՂ ԴՐՈՒՄԸ ԱՄԱՐԿՂՆԵ

ՎԷՐՆԷՐ ՊԳԷՅԼ

Պօկզալնայա փ. № 3.

(օ.մ.) 100. 100—14

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարկի Ընկերութեան Վարչութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ ամեն ուրբաթ օր, ցեր. ժամը 1-ին Ընկ. սեփական շէնքում (Պուշկինեան փող. վրա) տեղի կունենայ ԱՃՈՒՐԴ, ազատ գներով, Ընկերութեան վրա մնացած հետևեալ տների վերաբերմամբ.

1) Արտէմ, Վարդան և Գրիգոր ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՆԵՐԻ նախկին տունը, 5-րդ քաղաքամասում, Գեորգիէվսկայա հրապարակի և Արզութինսկայա փողոցի վրա։
2) Աւետիք ՀԱՄՆԱԶԱՐԵՆԻ նախկին տունը, 7-րդ քաղաքամասում, Վիննի գաւիվայրի վրա։
3) Անտա ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆի նախկին տունը, 5-րդ քաղաքամասում, Վիննի գաւիվայրի վրա։
4) Նինա և Մարիամ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆՆԵՐԻ նախկին տունը, 6-րդ քաղաքամասում, Մնացականովսկայա փող. վրա։

Բոլոր անհրաժեշտ տեղեկութիւնները աճուրդի պայմաններին վերաբերեալ ցանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր Ընկերութեան Վարչութեան դիւանատունը։

(օ. մ.) 218. 3—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный